

Nummer 4
Dec 2013

Indhold

3 Forord

Af Jarl Ørskov Christensen

4 På vej mod den dobbelte folkekirke – med religionsmødet som eksempel

Af Steen Marqvard Rasmussen

13 Konfirmander og religionsmøde – nye redskaber på vej

*Af Christa Lund Herum
og Pernille Nærvig Petersen*

21 Et folkeligt og kirkeligt møde i Folkekirken Tværkulturelle Samarbejde i Odense

*Af Marianne og Jesper
Hougaard Larsen*

27 Det religiøse sprog i bibeltekster og liturgi

Af Lene Højholt

Forord

Af Jarl Ørskov Christensen

Redaktør

Samfundet er under konstant forandring. Nye befolkningsgrupper og nye religiøse strømninger stiller nye krav og forventninger til folkekirken, der netop som *folkets kirke* gør stadig krav på at være en relevant stemme i samfundet og i menneskers religiøse liv.

Religionsmødet har på få år bevæget sig fra at være en kuriøs nicheinteresse til at være et centralt anliggende for enhver lokal sognekirke. Men er vi rustet til at tage udfordringen op? Hvordan tager opgaven sig ud? Hvilke overvejelser og redskaber påkalder religionsmødet sig? Disse store spørgsmål er temaet for dette nummer.

I magasinets første artikel giver Steen Marquard Rasmussen en karakteristik af folkekirkens situation. Interessen for at tage hul på religionsmødet er stor, men under de forandrede krav er kirken på vej til at udvikle sig som dobbelt folkekirke, hvilket rejser en række strukturelle og ledelsesmæssige udfordringer.

I de næste artikler får vi konkrete bud på, hvordan religionsmødet kan tage sig ud under det dobbelte hhv. lokale og regionale perspektiv. Christa Lund Herum og Pernille Nærvig Petersen er undervejs med udviklingen af et materiale, der drager religionsmødet ind i den lokale konfirmandundervisning. I magasinets anden artikel får vi et indblik i de teologiske, pædagogiske og praktiske overvejelser, som en sådan konfirmandundervisning indebærer.

I tredje artikel får vi et indblik i Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense, som løfter religionsmødeopgaven på regionalt niveau. Opgaverne er mange, og igennem dem alle går det folkelige og det kirkelige hånd i hånd. Jesper og Marianne Hougaard Larsen udfordrer os til ikke at forstå *dialog* som et fjernt eksotisk begreb men som en hverdagserfaring, vi alle står midt i.

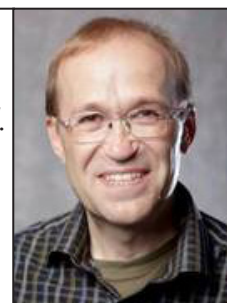
Fjerde og sidste artikel går dybere ind i spørgsmålet om sprog og sprogbrug og nærmer sig problemstillingen fra en lidt anden vinkel: Har kirken besindet sig på sit enestående *religiøse sprog*, som den besidder gennem sin liturgi og religiøse tekster? Heri ligger en resurse til at forstå menneskers indre virkelighed og religiøse liv. En genopdagelse af det religiøse sprog kan være med til at revitalisere forbindelsen mellem kirkens klassiske udtryksformer og moderne menneskers religiøse søgen i et samfund, hvor mange forskellige stemmer blander sig imellem hinanden.

Vi håber, at magasinets forskellige bidrag kan være til inspiration for alle, der arbejder med religionsmødet. God læselyst!

På vej mod den dobbelte folkekirke – med religionsmødet som eksempel

Af Steen Marquard Rasmussen

*Er sociolog og har undervist på Aarhus Universitet, Danmarks Forvaltningshøjskole og Diakonhøjskolen, inden han i 1994 blev ansat i Landsforeningen af Menighedsråd. Har beskæftiget sig med kirkeforskning siden 1992 med fokus på dannelsen af sociologiske typer eksempelvis om religiøsitetens tre grundformer i det moderne samfund (fra bogen *Religiøse grundfarver 2005*) og præstearbejdets idealtyper (fra *Præsten som generalist og specialist 2009*; tysk udgave i 2010).*

Jeg vil i det følgende argumentere for, at folkekirken i de seneste ca. 25 år har været inde i en proces, hvor den ændrer sig fra at være en samling af relativt selvstændige sognekirker og til at blive, hvad jeg kalder den dobbelte folkekirke. Den udvikling er folkekirkens svar på den generelle samfundsudvikling, og den belyses med menighedsrådsmedlemmernes interesse for religionsmødet som eksempel.

Inden da skal vi dog lige have tre centrale begreber på plads, nemlig sognekirke, regionalkirke og den dobbelte folkekirke. Hermed bliver det samtidig klart, hvad der er årsagen til folkekirkens store udfordringer i disse år angående struktur og ledelse, og som betyder, at kirken siden 2005 har været inde i en intensiv reformproces.

Herefter retter jeg blikket mod religionsmødet ved at præsentere nogle få resultater fra en stor undersøgelse af menighedsrådsmedlemmernes holdning til deres arbejde i rådene. De centrale spørgsmål bliver da, hvad disse medlemmer mener om aktiviteter, der har med religionsmøde at gøre? Hvor udbredte er sådanne aktiviteter? Vil der komme flere til i fremtiden? Og hvilken forbindelse er der mellem svarene herpå og den generelle samfundsudvikling? Men nu til de tre nøglebegreber.

Sognekirke, regionalkirke og den dobbelte folkekirke

Den rene sognekirke definerer jeg som en kirke, der alene retter sine aktiviteter mod indbyggerne i det lokale sogn, og som alene gør brug af sognets egne ressourcer i den forbindelse. Målsætningen for en sådan kirke er at samle flest mulige af sognets indbyggere, og de begrænsede ressourcer betyder, at den koncentrerer sig om de kirkelige kerneydelser (højmesse og kirkelige handlinger som dåb, konfirmation, vielse og begravelse) samt om brede sognearrangementer. Og de grupper, man reelt får kontakt med, er den klassiske kernemenighed (som bliver mindre), børnefamilierne (som har travlt) og de ældre.

Denne kirkeform har stort set været totalt dominerende i folkekirken siden dens oprettelse i 1849 og frem til omkring 1989. Styrken ved sognekirken er, at den tilbyder at være et samlingspunkt i nærområdet, mens svagheden er, at den ikke kan forholde sig til mere specielle ønsker til kirkelige aktiviteter som f.eks. natkirke, ungdomskirke, og brug af utraditionel liturgi inspireret af Taizé, keltisk kristendom m.v.

Dette er ikke noget problem, hvis alle folkekirkens medlemmer har de samme ønsker til deres kirke,

og hvis ønskerne udelukkende er de ovennævnte kerneydelser og de bredt anlagte sognearrangementer. Sådan er situationen bare ikke, og det skyldes, at moderne mennesker både er individualister og meget kræsne, når de skal vælge, hvad de vil bruge deres sparsomme fritid til blandt de mange tilbud, der findes i dagens samfund. I Danmark findes der ikke medlemsundersøgelser, der kan dokumentere dette, så jeg vil her henvise til de tyske undersøgelser, der systematisk er blevet gennemført hvert 10. år siden 1972 (seneste undersøgelse: Huber, Friedrich og Steinacker 2006).

Resultatet er, at den rene sognekirke er nødt til at forsømme de små grupper i sognet, som nok er religiøse men ønsker noget andet af kirken end det traditionelle. Det problem er siden årtusindskiftet blevet italesat på den måde, at der var en religiøs søgen, som gik uden om folkekirken. Man forsøgte i første omgang at løse det ved at skrue op for aktivitetsniveauet i det enkelte sogn. Derfor så vi i 00'erne en del annoncer, hvor man søgte en sognepræst, der som en blæksprutte og superhelt både kunne være ung med de unge, gammel med de gamle, og som kunne nyudvikle de kirkelige aktiviteter i alle mulige retninger. Denne overanstrengelse førte naturligvis til udbrændthed og skuffede forventninger.

Spændingen mellem det stigende forventningspres og sognets begrænsede ressourcer føder derfor det, jeg kalder regionalkirken (Steen Marquard Rasmussen 2012B). Det er i sin rene form den kirke, der udvikler specialtilbud til snævre målgrupper, og som ved, at disse nichemenigheder er så små i hvert enkelt sogn, at tilbuddene må henvende sig til et større område for at være bæredygtige. Et tydeligt eksempel er Broder Bendts Kapel fra Farum Sogn, der med annoncer i Kristeligt Dagblad henvender sig til alle i Storkøbenhavn med interesse for gregoriansk sang (Steen Marquard Rasmussen 2013).

Styrken ved denne kirkeform er, at det er muligt at udforme skræddersyede aktiviteter, som passer præcist til og derfor opleves som særdeles relevante for bestemte målgrupper. Men heraf følger også

svaghederne, som er, at disse menigheder netop er dannet om bestemte særinteresser, og derfor består af folk, som er meget ens. Og da interesser hurtigt kan ændre sig, vil flere af disse menigheder være flygtige.

”En folkekirke, der vil være tæt på alle, er nødt til at overvinde både geografiske og kulturelle afstande”

Teologisk udtrykt passer sognekirken godt til billedet af kirken som Kristi legeme, da menigheden er bundet sammen af den fælles skæbne, det er at være bosat et bestemt sted over længere tid. Regionalkirken – især i dens midlertidige udtryk – svarer derimod bedre til Jesu ord om, at ”hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, dér er jeg midt iblandt dem” (Matt 18, 20). Da Jesus hermed legitimerer øjeblikkets kirke, er det en vigtig pointe, at både sogne- og regionalkirken er fuldgældige udtryk for en kristen kirke.

Det ligger herefter lige for at sige, at en folkekirke kun kan være kirke for alle, hvis den både er sogne- og regionalkirke, for kun på den måde sikres det, at ingen har langt til kirke: Kirkeminister P. C. Kierkegaard udtalte i Folketinget den 16. december 1867 de efterhånden berømte ord, at ”der fra Skagen og

til den sydlige spids af Bornholm, ikke [skal] kunne fødes eller opvokse noget menneske, uden at han føler sig omgivet af et tilbud – ikke en tvang, men et tilbud – af kristen tro og trøst”. Selvom formuleringen blev sagt ni år før benzinet motoren blev opfundet, citeres den i Kirkeministeriet Betænkning 1511 som det afgørende karakteristikum for folkekirken. At den skal være til stede overalt er her simpelthen ensbetydende med, at folkekirken skal være en landsdækkende territorialkirke (Kirkeministeriet 2009 s. 66). Dette aspekt er naturligvis stadig rigtigt og vigtigt, men ved at gøre det til det hele overser man en vigtig pointe: I det moderne samfund er nærhed og afstand ikke alene geografisk bestemt; nok så vigtig er den kulturelle afstand. Derfor må vi sige, at en folkekirke, der vil være tæt på alle, er nødt til at overvinde både geografiske og kulturelle afstande, og mens sognekirken sikrer det første, er regional-kirken i mange tilfælde bedre egnet til at overvinde de kulturelle afstande. I det moderne samfund lever folkekirken derfor kun op til sit begreb ved at være en dobbelt folkekirke.

Dette er imidlertid lettere sagt end gjort, for hvordan leder man en dobbelt folkekirke? På den ene side har vi en rimelig klar ledelse af sognekirken i form af menighedsrådet, mens vi på den anden side må sige, at regional-kirkens ledelse er et rodet foretagende. Det bliver klart, når vi ganske kort ser nærmere på:

Regionalkirkens institutioner

Ser vi bort fra de frie kirkelige organisationer og institutionspræsterne på universiteter, sygehuse m.v., så kan regional-kirkens spæde start dateres til den 28. maj 1989, hvor lov nr. 333 om samarbejde mellem menighedsråd m.v. trådte i kraft. Loven, der i dag findes i kapitel 8 i menighedsrådsloven, gør det lovligt at bruge penge på samarbejde på tværs af sognegrænser. Efter mange års eksperimenteren med diverse Storm-P.-modeller er der efterhånden så småt kommet mere fast struktur på disse. Det hænger bl.a. sammen med, at man har fået øjnene op for de muligheder, der ligger i budgetsamrådene i provstierne. Denne institution er i årenes løb blevet opgraderet til at kunne træffe en række beslutninger af betydning for de kirkelige aktiviteter i provstiet (jf. økonomiloven, § 5). Landsforeningen af Menighedsråd, Provsteforeningen og en biskop ønskede i 2011 at gå et skridt videre, da disse i Betænkning 1527 foreslog en ”lovændring, så provstiudvalget efter beslutning på budgetsamråd med kvalificeret flertal kan foretage en koordinering, der er bindende for alle sogne i provstiet” (Kirkeministeriet 2011, s. 100). Hermed ville budgetsamråd og provstiudvalg kunne finansiere og iværksætte kirkelige aktiviteter af regional-kirkelig art med virkning for hele provstiet. Man ville eksempelvis kunne ansætte en (deltids) præst med særligt ansvar for dialog med åndeligt søgende og for afholdelse af gudstjenester med en liturgi, der er særligt målrettet disse. Denne mulighed er dog endnu ikke ført ud i livet.

Stiftsrådene, der blev obligatoriske i 2009, er også en af regional-kirkens centrale institutioner. Ikke mindst fordi ”stiftsrådet bl.a. skal være et rådgivende organ for biskoppen” (Kirkeministeriet 2012, s. 17), og fordi det kan sætte økonomi bag sine initiativer inden for bestemte områder, hvor rådet kan bruge op til en procent af den lokale ligning (økonomilovens § 23 a).

Den sidste – men i øjeblikket meget vigtige – regional-kirkelige institution er bispeembedet. Det er glimrende beskrevet i debatoplægget fra ’Udvalget om en mere sammenhængende og moderne styringsstruktur for folkekirken’, der i disse måneder er til debat. Også her bliver ovennævnte udtalelse af

P. C. Kierkegaard 1867 citeret, men der er nu sket en interessant forskydning i tolkningen, idet udvalget skriver, at

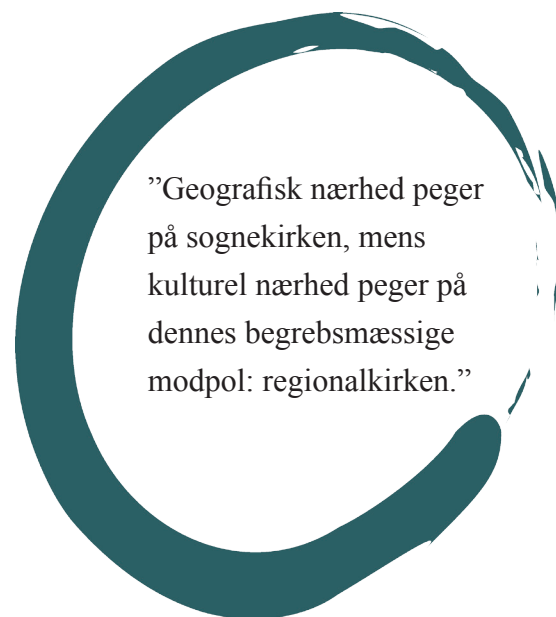
”Der er ... i stigende tal opstået behov for præstelig betjening af menigheder, som er defineret ud fra særlige grupper ... [F]olkekirkenes stærke tradition for rummelighed ... bidrager meget til, at folkekirken ... i overført betydning kan være ’overalt’. (Dette kommer til udtryk ved, SMR) at biskoppen ... sørger for, at såvel sognemenigheder som særlige grupper og institutioner, der ikke er afgrænset til bestemte sogne eller provstier, bliver tilgodeset med præstelig betjening.” (Kirkeministeriet 2013, s. 9).

Vi ser her en vis sans for, at folkekirken ikke kan nøjes med at forholde sig til geografiske afstande. Kun hvis den også forholder sig til de kulturelle afstande, kan den ”i overført betydning ... være ’overalt’.” Og indtil videre er det biskoppen, der kan sikre dette ved at oprette stillinger som f.eks. gadepræst og stiftspræst for åndeligt søgende.

Jeg mener dog, at udvalgets sans for kulturelle afstande er tøvende og ikke er gennemarbejdet. Det ses af, at man behandler overvindelsen af begge former for afstande under ét og samme pejlemærke, og mener, at dette samlede pejlemærke er ”afspejlet i udvalgets kommissorium, hvor det forudsættes, ’at udvalget arbejder ud fra den danske folkekirkes tradition for decentral opbygning på grundlag af de lokale sognemenigheder’.” (Kirkeministeriet 2013, s. 9).

Man ser med andre ord ikke, at et pejlemærke om nærhed, der handler om at overvinde både geografiske og kulturelle afstande, indeholder en principiel modsætning, fordi der reelt er tale om to forskellige og til tider modsatrettede værdier: Geografisk nærhed peger på sognekirken, mens kulturel nærhed peger på dennes begrebsmæssige modpol: regionalkirken (om konfliktpotentialer i den forbindelse se Uta Pohl-Patalong 2005, s. 25ff.).

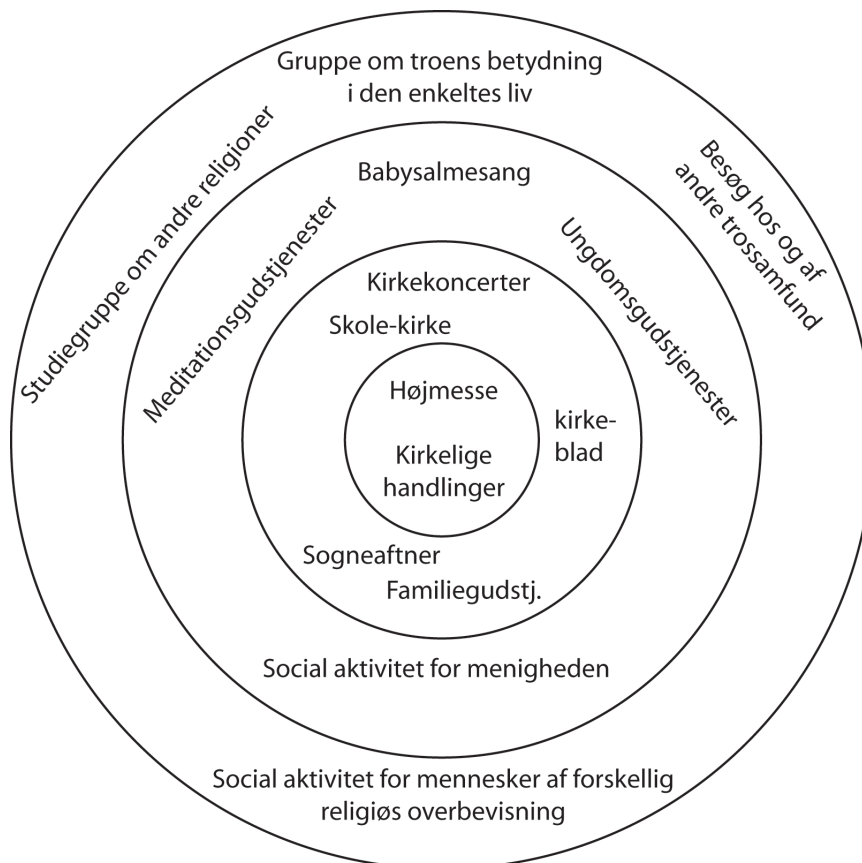
Nyfortolkningen af det gamle citat er dog endnu et eksempel på, at regionalkirken stille og roligt er blevet styrket siden 1989. Og at det sker i forbindelse med tanker om et landskirkeråd gør det værd at nævne, at regionalkirkens område i enkelte særlige tilfælde kan omfatte hele Danmark. Som eksempel kan nævnes forsøgene på at etablere Cyberkirken på internettet, som nu er strandet.

Faktiske aktiviteter

I 2008 gennemførte Landsforeningen af Menighedsråd en stor undersøgelse af menighedsrådsmedlemmernes syn på deres arbejde i rådene. Vi spurgte 1.000 tilfældigt udtrukne læge medlemmer om deres holdning til mere end 200 spørgsmål og fik svar fra 764 personer (Steen Marquard Rasmussen 2012, s. 15). Med en svarprocent på 76 blev der tilvejebragt et solidt materiale, der er repræsentativt for hele landets valgte medlemmer af rådene.

En række af spørgsmålene handlede om, hvilke aktiviteter der faktisk fandt sted i sognet, og hvilke aktiviteter man ønskede at sætte i værk i de sogne, hvor den givne aktivitet endnu ikke fandt sted. Udbredelsen af 15 af de 25 aktiviteter, vi spurgte fik, er sammenfattet i denne figur:

Kilde: Steen Marquard Rasmussen, 2012, s. 97.

Figuren læses på den måde, at de mest udbredte aktiviteter findes i centrum, mens de mindre udbredte befinder sig i periferien. Endvidere er det sådan, at af de mindre udbredte aktiviteter viser figuren kun dem, man i særlig grad ønsker at sætte i værk. Tilbage bliver ti aktivitetsmuligheder, som hverken er udbredte eller har særlig tilslutning til at blive sat i gang, og som derfor ikke er med på figuren.

Den detaljerede opgørelse (Steen Marquard Rasmussen 2012, s. 92f.) viser, at blandt de ti mest ønskede aktiviteter at sætte i gang, handler de fire om religionsmøde. Dem skal vi nu se nærmere på:

Store vækstmuligheder for religionsmøder

Den følgende tabel viser, at der blandt de valgte menighedsrådsmedlemmer er stor interesse for at sætte aktiviteter i gang, der har med religionsmøde at gøre:

Tabel: Sogne, hvor forskellige aktiviteter foregår eller ønskes sat i gang

Aktivitet	(a) Foregår	(b) Foregår ikke og ønskes ikke	(c) Foregår ikke, men ønskes sat i gang	(d) Vækst-potentiale
Studiegruppe om andre religioner	11%	78%	11%	100%
Social aktivitet for mennesker af forskellig religiøs overbevisning (fællesspisning, filmaften m.v.)	16%	74%	10%	63%
Besøg hos og af andre trossamfund	11%	79%	11%	100%
Samtalegruppe om troens betydning i den enkeltes liv	17%	69%	14%	82%

Note 1: Da stikprøven af svarpersoner er udtrukket tilfældigt blandt alle menighedsrådsmedlemmer i Danmark, kan det ikke udelukkes, at der blandt dem er nogle, som kommer fra det samme sogn. Og hvis disse gengangere blev talt med, ville kolonne (a) give et misvisende billede af, hvor mange steder en given aktivitet foregår, da et sogn med gengangere da ville blive talt med mere end én gang. Antallet af gengangere viser sig at være 15%, og disse 15% er derfor udelukket fra tabellen. Dette medfører følgende unøjagtighed: Mens (a) handler om, hvad der faktisk foregår (og som kræver, at hvert sogn kun må optræde én gang), så handler (c) om en holdning til, hvad der bør ske i fremtiden. Og da hvert sogn kun er repræsenteret med en svarperson i opgørelsen, så udtrykker kolonne (c) derfor blot, at der findes mindst én person i det pågældende sogns menighedsråd, som ønsker den anførte aktivitet sat i gang. Vækstpotentialet skal derfor læses med en vis forsigtighed, for det kan *enten* betyde, at denne ene person i menighedsråd, der ønsker aktiviteten sat i gang, er helt isoleret og måske slet ikke genopstiller ved næste valg; *eller* det kan betyde, at personen udgør en mindre gruppe, som med tiden kan få flertal for sit ønske, *eller* det kan betyde, at personen allerede repræsenterer et flertal, som blot endnu ikke har få omsat deres ønske til en konkret aktivitet.

Note 2: Vækstpotentialet (d) = (c)/(a). Eksempelvis ser vi, at 11% af sognene har en studiegruppe om andre religioner, og at der i andre 11% af sognene er et ønske (hos mindst én person i rådet, jf. note 1) om at sætte en sådan i gang. Vækstpotentialet betyder da, at hvis der i fremtiden etableres en sådan gruppe i de 11% nævnt under (C), så vil der være tale om en fordobling af de sogne, der har en sådan gruppe. Og en fordobling er ensbetydende med en vækst på 100%.

De tre førstnævnte handler om mødet med ikke-kristne religioner, mens den fjerde drejer sig om at tale nærmere med sine medkristne om troens betydning. For at forstå baggrunden for den store interesse for disse emner, vil jeg nu se nærmere på årsagerne til, at de er kommet i fokus:

Samfundsmæssig medvind

Da pladsen her er begrænset, må jeg nøjes med nogle få stikord: Det er velkendt, at verden er blevet mindre i den globale tidsalder, fordi fremmede kulturer nu er rykket helt ind i vores hverdag. Nøgleord som turisme, massemediernes tilstedeværelse overalt og indvandringen til Danmark fra ikke-vestlige lande er nok til at antyde udviklingen, som både opleves som berigende og truende: Hippierne tog til Indien i 1970'erne, New Age-bevægelsen blomstrede op og astrologerne fortalte i 1980'erne, at vi var

på vej ind i en ny tidsalder, væk fra fiskenes tegn, der var præget af kristendommen, og over i vandmandens, som indvarslede en ny 2000 års periode præget af fred og fordragelighed.

Indvandringen har endvidere medført, at Danmark er blevet et multi-kulturelt samfund, hvor kristendommen dog fortsat er den ledende religion. Mange så i starten hovedsageligt dette som en berigelse af bylivet, men det er efterhånden blevet klart for de fleste, at et sådant samfund står i fare for at blive ustabil, fordi sammenhængskraften er svækket. Fælles værdier og gensidig forståelse kommer ikke af sig selv, og også i menighedsrådene er man klar over, at kirken kan spille en aktiv og positiv rolle i den forbindelse. Ca. 80% af de valgte rådsmedlemmer mener således, at kirkens primære rolle i forhold til ikke-kristne indvandrere enten er at arbejde for fredelig sameksistens eller at bidrage til integrationen af de nye medborgere, mens præsterne i højere grad lægger vægt på forkyndelse af det kristne budskab som det primære (Steen Marqvard Rasmussen 2012, s. 106).

Men hvordan kan det være, at rådsmedlemmerne også ønsker at fremme samtaler om troens betydning i den enkeltes liv? Vi danskere er jo kendt for at være blufærdige, når det gælder om at tale personligt om vores tro. Det korte svar er, at vi efterhånden har en længsel efter autenticitet. Det er en reaktion mod det facadeagtige rollespil, der præger vor tids samfund. På grund af det opskruede tempo med mange sceneskift på jobbet, i medierne og i fritiden, er det ofte vigtigere, hvordan man tager sig ud, end hvem man dybere set er. Nogle psykologer har derfor talt om det postmoderne situid, som betyder det situationsbestemte individ, der som en kamæleon skifter farve efter omgivelserne og leger ironisk med flere identiteter. Men også dette kan blive for meget. Et pudsigt eksempel på det så jeg under en kirkekoncert med Die Priester, hvor en af de tre syngende munke fortalte, at de på deres turneer fik mange spørgsmål, hvoraf han fremhævede følgende som det mest interessante: ”Er I ægte?” (Die Priester 2012, nr. 9). Og ja, de er rigtige, vaskeægte munke.

Religionsmøde i spændingsfeltet mellem sogne- og regionalkirke

Jeg har i det foregående anvendt de tre nøglebegreber som idealtyper. Hermed menes, at de er blevet præsenteret i deres rene og mest konsistente form (Uta Gerhardt 2001, s. 234ff.). Formålet hermed er at skabe nogle klare pejlemærker eller målestokke (Steen Marqvard Rasmussen 2005, s. 148ff.), som den konkrete virkelighed herefter kan vurderes i forhold til. Vurderingen er ikke normativ, men handler om, hvor tæt den givne virkelighed er på det ene eller andet begreb. De faktiske aktiviteter kan altså være mere eller mindre regionalkirkelige. Dette kan endvidere ændre sig over tid, således at der i praksis er glidende overgange: Nogle steder kan en smal aktivitet starte som et forsøg i et sogn og efterhånden vokse sig så stor og gennearbejdet, at den får regionalkirkelig appel. Andre steder kan bevægelsen være modsat. Som eksempler på dette kan nævnes babysalmesang og pilgrimsvandringer, der i starten var regionalkirkelige nicheaktiviteter, men som efterhånden har bevæget sig ind i de større sognekirker,

fordi de appellerer bredt nok dertil.

Det er derfor ikke muligt på forhånd at sige, om aktiviteter vedrørende religionsmøde er sogne- eller regionalkirkelige. Det afhænger af, om sognet selv har ressourcer nok til at løfte disse, og om der vil være deltagere nok fra det pågældende sogn selv. Det er dog påfaldende, at de fire aktiviteter fra tabellen på den ene side er meget ønskede, men på den anden side ikke er så udbredte endnu. Det tyder på, at de er svære at virkeliggøre i sognekirken. De er med andre ord tendentielt regionalkirkelige, fordi aktiviteterne kun kan løftes med kvalitet med en specialviden, som den alment praktiserende sognepræst ikke uden videre har. Dette bliver særligt tydeligt, hvis man konkretiserer religionsdialogen til bestemte samtalepartnere som f.eks. tidligere teosoffer eller elever af Bob More.

Man kan derfor sige, at nogle aktiviteter under alle omstændigheder er for specielle til at være sognekirkelige, og at en folkekirke, der kan gå på to ben, derfor vil være mest fleksibel og dermed bedst egnet til at møde de udfordringer, kirken står overfor i det moderne samfund. Den svære opgave er derfor at gøre regionalkirkens institutioner mere tydelige og samtidig afklare, hvordan det er muligt at lede en samlet set dobbelt folkekirke.

Litteratur

Bekendtgørelse nr. 739 af 13. juli 2009 om stiftsråd

Bekendtgørelse nr. 771 af 24. juni 2013 af lov om menighedsråd

Bekendtgørelse nr. 753 af 25. juni 2013 af lov om folkekirkens økonomi

Uta Gerhardt, *Idealtypus. Zur methodischen Begründung der modernen Soziologie*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main, 2001

Wolfgang Huber, Johannes Friedrich und Peter Steinacker (Hg.), *Kirche in der Vielfalt der Lebensbezüge. Die vierte EKD-Erhebung über Kirchenmitgliedschaft*, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 2006

Kirkeministeriet, *Betænkning 1511. Omlægning af statens tilskud til folkekirken til bloktilskud*, 2009

Kirkeministeriet, *Betænkning 1527. Provstestillingen og provstiets funktion*, 2011

Kirkeministeriet, *Rapport for evaluering af permanente stiftsråd*, 2012

Kirkeministeriet, *Debatoplæg fra Udvalget om en mere sammenhængende og moderne styringsstruktur for folkekirken*, 2013

Uta Pohl-Patalong, *Von der Ortskirche zu kirchlichen Orten. Ein Zukunftsmodell*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2005

Die Priester, *Spiritus Dei, das Live-Konzert aus Altötting* d. 15.02.2012, DVD, Polydor, München, 2012

Steen Marquard Rasmussen, *Religiøse grundfarver – Peter L. Bergers sociologi i anvendelse på folkekirken*, Aros Forlag, Frederiksberg, 2005

Steen Marquard Rasmussen, *Meninger med menighedsråd. Hvad rådsmedlemmerne vil, synes og tror på*, skriftserien Perspektiv på folkekirken nr. 3, 2012. Landsforeningen af Menighedsråd, 2012 (kan hentes som PDF på www.menighedsraad.dk under ”Menighedsrådene” og ”Perspektiv på folkekirken”)

Steen Marquard Rasmussen (2012B), ”Motoren bag folkekirken reformer” i *Dansk Kirketidende* 2012, nr. 5, Grundtvigsk Forum, s. 6-10

Steen Marquard Rasmussen, ”Spændende spændinger – på vej mod nye kirkepolitiske strømninger” i *Kirken i Dag* 2013, nr. 1, Kirkefondet, s. 8-10

Konfirmander og religionsmøde – nye redskaber på vej

Af Christa Lund Herum og Pernille Nærvig Petersen

Christa Lund Herum er uddannet Cand. Theol. fra Københavns Universitet i 2003. Hun har arbejdet med interreligiøs dialog og diapraksis i Danmark siden 1996 ved et forsat engagement i Islamisk-Kristent Studiecenter (IKS). Fra 2005 til 2007 arbejdede Christa Lund Herum som interreligiøs koordinator for den Anglikanske kirke i Cairo, udsendt af Danmission, og hun har efter sin hjemkomst til Danmark fortsat med at engagere sig i Egypten og Mellemøsten. Christa Lund Herum har løbende undervist konfirmander og minikonfirmander.

Pernille Nærvig Petersen er Cand. Theol. og Master of African Studies fra Københavns Universitet i 2000. Hun har frivilligt arbejdet med religionsdialog under studierne ved etablering af en multireligiøs debatgruppe. Hun har siden 2006 arbejdet som religionspædagogisk konsulent i Helsingør Stift, hvor hun bl.a. vejleder om konfirmationsforberedelse i form af kurser, undervisning, materialer og personlig sparring. Ved siden af konsulent-arbejdet er hun sognepræst på Københavns vestegn og underviser selv konfirmander og minikonfirmander.

Hvorfor undervise konfirmander ud fra religionsmødet?

Religionsmødet er en del af konfirmandernes hverdag, hvad enten de bor i København eller Varde. Konfirmanderne møder i dag folk af anden religion eller fra en anden kristen kirke – enten personligt, via medierne eller i skoleundervisning m.m. Mødet med mennesker med en anden religion fører til mange tanker og spørgsmål hos konfirmanderne. Og samtidig kaster mødet med ”det andet” andet lys ind over, hvem vi selv er som kristne. Religionsmødet får konfirmander til også at stille spørgsmål og reflektere over deres egen tradition. Vi har derfor valgt at skrive denne bog for at bidrage til det møde, som er med til at kaste et lys over vor egen og konfirmandernes forståelse af kristendom, religioner og tro.

I bogen konkretiserer vi mødet med eksempler hentet primært fra erfaringer høstet i mødet mellem kristendom og islam. Dels for at holde os til eksempler, som vi kender fra vores arbejde, og dels for at undgå at komme med løse fordomme og misforståelser i forhold til andre religioner, som vi ikke kender så godt. Og dels også fordi mødet med Islam er relevant for en del unge i konfirmationsalderen.

Formålet med at lave et inspirationsmateriale i religionsmøde til konfirmationsforberedelsen er for at hjælpe præster og kirkelige undervisere til at møde konfirmandernes nysgerrighed med forståelse og kompetent viden. Hermed vejledes konfirmanderne til at blive klogere på sig selv og deres egen kristne tradition, samtidig med at præster og kirkelige undervisere aktivt kan hjælpe konfirmanderne til konstruktivt at forstå og indgå i religionsmødet.

Et undervisningsmateriale henvendt til præster og konfirmander, der specifikt handler om religionsmødet, findes endnu ikke på det danske marked, så vidt forfatterne til denne artikel ved. Vi mener derfor, at det er på tide, at tilbuddet bliver konkret. Vi håber at bogen vil inspirere mange præster til at udvide

deres undervisning til også at omfatte samtaler og møder om tro og praksis på tværs af traditioner og kulturer. Og det kan betale sig, fordi konfirmanderne på den måde finder ud af en masse om, hvad de selv tænker. I mødet med det anderledes sætter konfirmanderne ord på, hvad de selv tænker. Det er bare at gå i gang!

Sådan bruges bogen

Materialet henvender sig direkte til præsten, der hurtigt og enkelt kan udvide sin viden om religionsmøde, for derefter på en spændende og pædagogisk måde at videreformidle temaerne til konfirmanderne og få dem til at sætte ord på, hvad de selv tænker.

Vi har tilstræbt at gøre sproget så enkelt og levende som muligt i de enkelte kapitler, samtidig med at indholdet er forsvarligt sagligt og teologisk.

De forskellige kapitler tager udgangspunkt i aktuelle og teologiske centrale temaer, som eksempelvis; ”Hvem er Gud?”, ”Bøn” og ”Frelse”. Der vil i hvert kapitel være en kort, teologisk gennemgang af temaet og dets relevans for undervisningen. Hvert kapitel afsluttes med en eller to helt konkrete undervisningsforslag. Forslagene har som formål at få konfirmanderne til at arbejde med deres egen tro og praksis og bruger medinddragende og kreative pædagogiske metoder. På denne måde bliver det let at tage fat på de konkrete temaer i praksis med udgangspunkt i religionsmødet i konfirmationsforberedelsen.

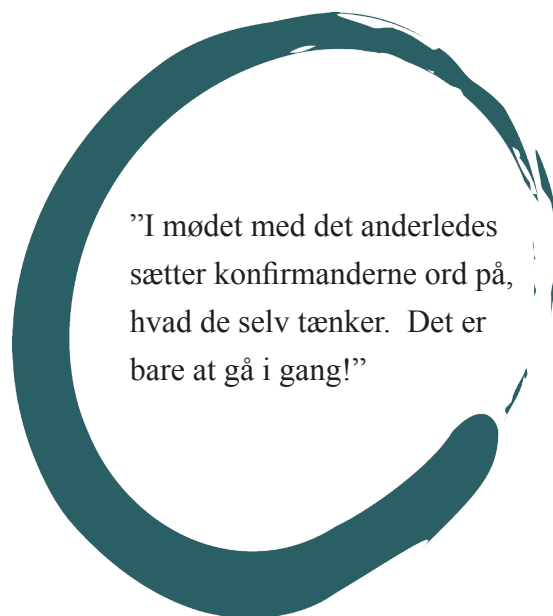
Bogen er tænkt som en inspiration til enkelte lektioner. Man kan plukke det tema ud, som man vil bruge og lade resten ligge eller man kan bruge flere temaer som led i den almindelige årsplan. Præsten kan også vælge at læse hele bogen igennem og derefter selv tilrettelægge sin undervisning med inspiration fra bogen.

Hvem er Gud?

Dette er et spørgsmål, vi som undervisere kan blive stillet i konfirmandundervisningen. Ofte er det formet som ”hvis vi tror på Gud, hvem tror de andre så på? – Er det den samme Gud?”.

Dette spørgsmål har vi i bogen valgt at behandle under overskriften ”Hvem er Gud?”. Det følgende er et uddrag fra bogen:

”Hvem taler vi om, når vi taler om Gud? Er det den samme Gud, vi som kristne og muslimer henvender os til? Giver det overhovedet mening at stille spørgsmålet, om det er den samme Gud, hvis vi som udgangspunkt tror på og bekender at der kun findes én Gud? Disse spørgsmål skal behandles med respekt og omtanke. Som underviser er det således vigtigt, at du kan åbne op for en fri debat og drøftelse af spørgsmålet, uden at du og konfirmanderne behøver at komme frem til et endegyldigt ”ja” eller ”nej” for den ene eller den anden udlægning af, hvem og

hvad Gud er og gør. Tværtimod giver det den bedste dialog, at spørgsmålet behandles åbent med mulighed for fortsatte refleksioner for konfirmanderne, frem for at spørgsmålet lukkes med et definitivt udsagn. For hvad ved vi egentlig om hvem Gud er?

Vi kan beskrive og forklare, hvad vi som kristne tror på, og det er vi forpligtet til at gøre så ærligt og åbent som muligt. Men kan vi sætte vores tro og forklaringsmodeller, så at sige, som definitive domme over andres forklaringsmodeller?

I det følgende drøftes de to grundlæggende modeller for vores forståelse og forklaring af hvem Gud er i hhv. kristendom og islam, udtrykt i treenighedsdogmet og Guds 99 navne [helt korrekt er det Allahs 99 smukke navne. I bogen bruges dog betegnelsen ”Guds 99 navne”]. Hermed bevæger vi os ind på et område, hvor opfattelsen af, hvornår der er tale om en forklaring, eller hvornår der er tale om den sande udlægning og forståelse af Gud, kan blive sammenfaldende. Vi skal stå ved, hvad vi i kristendommen mener og tror, men lade muligheder for spørgsmål og kritik stå ligeværdigt åbne, uanset hvilken af de to modeller, treenighedslæren og Guds 99 navne, vi taler om.

”For hvad ved vi egentlig om hvem Gud er?”

Er Gud og Allah den samme?

”Vi kristne tror på Gud og muslimer tror på Allah”.

Sådanne udsagn høres ofte, både i medierne og blandt lægfolk, og det siges dermed implicit at vi kristne og muslimer derfor sandsynligvis ikke henvender os til den samme Gud. Kan det være rigtigt?

Det er korrekt, at vi kristne siger, at vi tror på Gud, eller ”God”, hvis vi er englændere og ”Gott” hvis vi er tyske etc. Og det er korrekt, at de fleste muslimer anvender den arabiske betegnelse ”Allah”, når de henvender sig til Gud. Men det er forskellige udtryk for det samme, og vi henvender os alle til Gud. På arabisk betyder ”Allah” nemlig slet og ret ”Gud”. I samme betydning, som vi bruger udtrykket på dansk ”Gud”, engelsk ”God” og tysk ”Gott”. Også de arabiske kristne anvender betegnelsen ”Allah” om Gud, som også anvendes også i den arabiske bibel. Arabiske kristne anvender også i høj grad betegnelserne Abouna (vor Far) eller Jesuh (Jesus) særligt i liturgi og bøn. ”Allah” er grammatisk skrevet i bestemt form i ental og betyder altså ”Guden”. Betegnelsen har desuden ikke flertalsform, hvorved absolut monoteisme understreges. Hermed bliver ”Allah” altså ikke betegnelsen på en islamisk afgud, men er den arabiske betegnelse for ”Gud”, som anvendes overalt i den arabiske verden af såvel kristne som af muslimer.

Udover nu at have navnet eller betegnelsen for Gud på plads, kan vi fortsat spørge ind til, om det er den samme Gud vi tror på! Svaret skal så i højere grad tolkes ud fra de kvalitative betydninger, fremtrædelsesformer og karaktertræk, som vi sædvanligvis tilskriver ”Gud”. Er muslimernes Allah den samme Gud, som vi kristne tilbeder som Fader, Søn og Helligånd?”

I bogen følges temaet om ”Hvem er Gud?” herefter op med forslag til konkrete øvelser til, at få konfirmanderne til at arbejder med deres egne gudsbilleder og -opfattelser i en dialog med hinanden og med præsten. I undervisningsforslaget tages udgangspunkt i konfirmandernes egne forestillinger om Gud, og der bliver sat mange forskellige ord på Gud i en brainstorm-proces. Bagefter skal konfirmanderne se på forskellige billeder af Gud og vælge et eller to som ’deres’ billeder og fortælle til hinanden, hvorfor de har valgt netop det/de billede(r). Præsten vælger også et billede og er en del af samtalen. På den måde inddrages konfirmanderne med deres egne forudsætninger, samtidig med at deres gudsforestillinger udvides gennem brug af den visuelle sans og i mødet med præsten.

Modeller for besøg

Et vigtigt tema at tage fat på er, hvordan et reelt møde i sættes i stand mellem konfirmanderne og eksempelvis deres jævnaldrende af en anden tro? Kapitlet ”Modeller for besøg” giver derfor et kvalificeret bud på dels hvordan et sådan besøg planlægges og forberedes og hvordan et sådant møde udføres og evalueres bagefter. Det kræver nemlig planlægning at få det bedste ud af et besøg. Her følger et længere uddrag af kapitlet:

Rammerne for et møde

Det bedste udgangspunkt er at mødes som mennesker ansigt til ansigt. Det, at invitere og selv at blive inviteret til besøg, er vigtigt. I kan mødes i hvert jeres bederum - og helligsted – altså kirken og moskeen – og I kan deltage i hinandens fejring. I kan også invitere en imam eller anden religiøs praktiserende person for en anden religion, til at komme og fortælle om sig selv og sin tradition og praksis. Bagefter skal der være tid til at konfirmanderne kan stille spørgsmål til vedkommende.

Hensigten med besøget kan som udgangspunkt være blot at mødes. Særligt for de konfirmander, der bor på landet og måske ikke så ofte møder folk af anden tro eller tradition, kan det personlige møde betyde meget. Sådanne besøg, hvor en repræsentant fra eventuelt jødedom eller islam besøger en konfirmandklasse i en undervisningstime, er heldigvis ved at være helt normalt. Og det flytter på både fordomme og uvidenhed.

En stor del af de konfirmander, der bor i byerne møder ofte i skolen jævnaldrende, der har en anden tro og tradition med hjemmefra. For mange unge i dag er det at have venner af forskellig etnisk herkomst eller med en anden religion end dem selv ikke udsædvanligt.

Trossamtale er vigtig

Det usædvanlige og udfordrende består i at få de unge til at tale med hinanden om deres personlige tro og traditioner. Og hvorfor de måske er forskellige fra hinanden. Det er vigtigt ikke at undervurdere denne samtales vigtighed. Selv om de unge mødes hver dag i skolen, går til fritidsaktiviteter sammen og måske er venner, så er det betydningsfuldt for deres venskab og for en større forståelse af liv og samfund, at de også lærer om hinandens tro og traditioner. Hermed kan vi som undervisere forhåbentlig hjælpe med til at foregribe, at de unge fremover kommer til at leve i parallelle verdener, hvor misforståelser og mistillid let kan opstå. Samtidig sætter det tanker i gang om egen tro og tradition, der er et glimrende udgangspunkt for konfirmationsforberedelsen.

Det kan være u hensigtsmæssigt – ja endda komplicere mange ting – hvis de unge ikke inspireres til at sætte ord på deres tro både overfor dem selv og over for hinanden. Selv i kulturer, hvor religioner har levet sammen i mange århundreder, kompliceres mange misforståelser og sammenstød som oftest, fordi de aldrig har sat sig ind i hinandens tro og traditioner. At forstå og være tryk ved den andens forskellighed skaber større tolerance for hinandens forskellige tro, og kan også hjælpe til med at vi imødegår mulige stridigheder og misforståelse.

”Det kan være u hensigtsmæssigt – ja endda komplicere mange ting – hvis de unge ikke inspireres til at sætte ord på deres tro både overfor dem selv og over for hinanden.”

Hvordan forberedes besøget

Bor du i en af de større byer i Danmark er det forholdsvist let at kontakte den nærmeste moske eller tempel og aftale, at du og dine konfirmander aflægger dem et besøg eller inviterer en repræsentant eller en ungdomsgruppe fra dem på besøg hos jer. Hvis du bor i en mindre by eller sogn, kan det også lade sig gøre at arrangere en udflugt til den nærmeste større by, hvor et besøg er arrangeret. Det vil kræve lidt flere ressourcer både hvad angår forberedelse, tid og evt. forplejning. Men det er det værd. Og særligt hvis dine konfirmander i forvejen kommer fra et sogn, hvor der ikke bor så mange med anden religion eller traditioner.

Uanset hvilken model for et personligt møde, du vælger, er det vigtigt at både du og dine konfirmander er forberedte. Tal besøget igennem med konfirmanderne først: Hvad forventer de at få ud af mødet? Ved de noget om den anden religion, og hvis ja, så hvad?

Inviter til et højtidsmåltid

Hvis I inviterer til et måltid, så undersøg nøje, hvilke madvaner gæster har. Er gæsterne muslimer eller jøder, skal der serveres halal- og koshermad – absolut ikke svinekød. Er gæsterne hinduer eller ortodokse kristne (sidstnævnte overholder mange fastedage uden kød), skal maden sandsynligvis være vegetarisk eller gerne bestå af fisk. Dette finder du og konfirmanderne ud af i fællesskab. Vigtigst er det, at I sætter jer ind i gæsternes spisevaner og -skikke, så de oplever, at I har gjort jer umage med deres besøg, for dermed vil de føle sig velkomne.

Kaffe og snak

Et besøg kan også være af mere beskeden karakter end at invitere til et helt måltid. Blot det at invitere en gruppe unge mennesker med anden tro end kristendommen til at komme på besøg og få en snak om tro, liv og hvordan det udleveres i hverdagen er betydningsfuld. I mødet og i snakken kan konfirmanderne lære at forstå og selv udtrykke både ligheder og forskelle. Server saft, kager, kaffe og andet, der gør stemningen hyggelig.

Forbered også snakken

Det er vigtigt at snakken ”styres” fast men varsomt af præsten. Forbered en introduktion, hvor konfirmanderne og kirken præsenteres og lad gerne en af gæsterne, på vegne af dem alle, kort fortælle hvem de er.

Fortæl så lidt om, hvorfor I har inviteret jeres gæster. Lad derefter de unge selv tale sammen i grupper. Lad gerne de unge sidde i mindre grupper, hvis de er mange, så det ikke bliver en plenumsamtale, hvor gæsterne er de ”optrædende”. Lad dem netop være gæster og venner sammen

i et par timer.

Hvis det er svært at få gang i samtalen, så forbered et par spørgsmål, de kan tale sammen om i små grupper, mens de spiser. Lad spørgsmålene være rettet til både konfirmander og gæster, så det bliver temaer, de er fælles om at forholde sig til: eks. hvordan praktiserer jeg min tro i hverdagen? Kan jeg fortælle mine nærmeste venner at jeg er kristen/muslim/hindu?

De unge skal ikke ende i diskussioner om, hvem der har ret eller hvis tro, der er den rigtige. Mødet bør tage udgangspunkt i, at de unge mødes, og i at konfirmanderne oplever at både de selv og andre unge, der ikke er kristne og skal konfirmeres, har overvejelser med hensyn til tro, tradition og om hvordan troen virkeliggøres i et moderne, ungt liv i dag.

Diapraksis – lav maden sammen

En god måde til at opnå en afslappet stemning på forud for en samtale, er ved at lade de unge lave maden sammen, inden den spises. Her er det vigtigt, at begge hold bidrager med viden og madretter. Altså at der både tilberedes retter, som ”værterne” har besluttet, købt ind til og vejleder i, og det samme for gæsterne.

I den tid, hvor man sammen laver mad, dækker bord, pynter op og bagefter vasker og rydder op udvikles ofte de bedste samtaler, fordi rammerne er uforpligtende. Der er fokus på den fysiske opgave, og samtalen kan indledes uden krav eller forventninger. Om de unge taler om tro, familien, musik eller fritidsinteresser er stort set ligegyldigt, for det vil skabe en tryk stemning til gavn for den fortsatte samtale under måltidet.

Indled gerne med en bøn eller en art andagt. Tag naturligvis hensyn til gæsternes traditioner, men prioriter alligevel at vise dem en del af den kristne tradition som eks. bordbøn. De fleste muslimer og jøder vil kende det fra deres egen tradition.

Genbesøg

Som præst er det en god ide, at du aftaler et genbesøg på samme betingelser i moskeen, templet eller synagogen, som du har planlagt sammen med dine konfirmander ved jeres gæster i kirken.

Findes der ikke ungdomsgrupper i den lokale moske, kan det være en mulighed, at du kontakter en privatskole, som eks. en koranskole, og aftaler forløbet med en klasse og deres lærer.

Evaluering

Efter et besøg og en gæst er det vigtigt at evaluere arrangementet med konfirmanderne. Der kan være spørgsmål, der ikke turde stilles i situationen, eller som der ikke var tid til. Besøget kan i

sig selv have sat nye tanker og overvejelser i gang, eller der kan være opstået overvejelser i forbindelse med noget, gæsten eller gæsterne har sagt. Ting som konfirmanderne er usikre på eller helt konkret er uenige i.

Her er det vigtigt som underviser ikke at lukke samtalen, fordi du selv evt. ikke ved, hvad du skal svare. Lad spørgsmålet forblive åbent for en drøftelse. Forventer konfirmander et definitivt forklarende svar eller et kategorisk ”ja” eller ”nej” til et spørgsmål, og du ikke kan give det, så kontakt den pågældende gæst eller religiøse institution, som I besøgte, og stil dem spørgsmålet. Herefter kan du videregive svaret til dine konfirmander.

Forslag til andagt ved besøg

I den pædagogiske del efter kapitlet om ” Modeller for besøg” giver vi forslag til et konkret gruppearbejde med konfirmanderne og deres gæster, og vi bringer eksempler på en kort andagt, så som valg af salmer og bibeltekster, til brug ved en fælles fejring, der vil kunne varetages af konfirmanderne til ære for gæsterne.

FAKTABOKS

Bogen udgives af Religions Pædagogisk Forlag og forventes udgivet i foråret 2014.

Bogen vil være på 50-70 sider, og den kan bruges som et supplement til den almindelige konfirmandundervisning. Undervisningsmaterialet udgives med støtte fra Keld Holms Fond.

Et folkeligt og kirkeligt møde i Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense

Af Marianne og Jesper Hougaard Larsen

*Marianne Hougaard Larsen er præst for engelsktalende og leder
Jesper Hougaard Larsen er flygtninge-indvandrerpræst og leder*

I 1999 opstod Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense (FTS) som et samarbejde mellem 2 provstier og 28 sogne i Odense Kommune. Danmission har gennem alle år bidraget til samarbejdet med driftsstøtte. I dag er 20 folkekirkesogne og Odense Valgmenighed medlemmer af FTS.

Formålet med samarbejdet er at ”arbejde for en folkelig og en kirkelig integration på tværs af etniske, kulturelle og religiøse forskelle”. Et bredt formål, der på mange måder går fint i spænd med en grundtvigsk forståelse af menneskelivet, hvor vi uden de store krumspring navigerer i både det folkelige og kirkelige. De to ben i arbejdet kommer til udtryk sådan, at det, der vedrører den folkelige integration finder sted i de aktiviteter, der udgår fra lokalerne i Folkekirkens Hus i Odense. Her tilbyder vi sprogcafé, tværkulturel kvindegroupe, international mødregruppe, højskoledage, foredrag, temadage – og ud af huset udflugter, museumsbesøg, tilbud om deltagelse i Folkekirkens Feriefonds arbejde, samarbejde med efterskoler.

Folkekirkens Hus rummer mange aktiviteter.

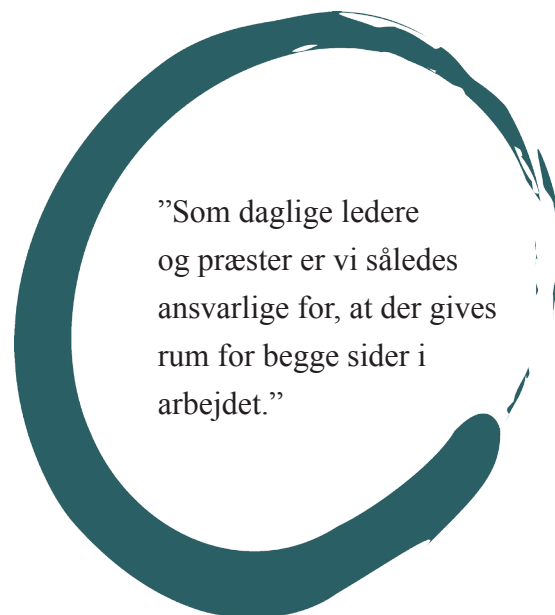
Hvad angår den kirkelige integration tilbyder FTS internationale gudstjenester og gudstjenester på engelsk to gange om måneden i Skt. Knuds Kirke og Gråbrødre Klosterkirke. Her er kristne (og ikke-kristne for den sags skyld) fra mange forskellige sammenhænge samlet med de forskelligheder og ligheder, der viser sig. Liturgisk har vi valgt et på mange måder traditionelt dansk folkekirkeligt udgangspunkt, hvor der ved internationale gudstjenester synges salmer på dansk fra Den danske Salmebog og oversatte salmer fra samme på engelsk. Ved de engelske gudstjenester anvendes der ligeledes primært salmer fra Den danske Salmebog i engelsk oversættelse. Som daglige ledere og præster er vi således ansvarlige for, at der gives rum for begge sider i arbejdet. Mødet med flygtninge og indvandrere er et vigtigt område, som ikke må overlades til yderfløjene i dansk kirkeliv. Netop på den brede folkekirkelige midtbane, som FTS er en del af, møder flygtninge og indvandrere et repræsentativt udsnit af en dansk folkelig og folkekirkelig virkelighed.

I det følgende vil beskrive et par de områder, som har betydning i mødet med flygtninge og indvandrere.

Sjælesorg i mødet med flygtninge og indvandrere

Folkekirken har forskellige kerneydelser, gudstjenester, kirkelige handlinger, diakoni og sjælesorg. Sidstnævnte er ofte knyttet til præsteembedet, hvor den udvidede tavshedspligt er af afgørende betydning. I Folkekirken møde med flygtninge og indvandrere spiller sjælesorgen en meget stor rolle. Det være sig i konkrete samtaler om tro og tvivl, i forbindelse med kirkelige handlinger – især begravelser og bisættelser – og så i vores sammenhæng i samtaler, der kredser om religionsskifte. Spørgsmålet om religionsskifte i en tværkulturel sammenhæng handler ikke kun om at præsterne bliver opsøgt af ikke-kristne med henblik på samtaler omkring muligheden for at skifte sin religion ud og blive døbt. Det handler også om, at præsterne bliver opsøgt af pårørende til f.eks. en ung kvinde eller ung mand, som er blevet kæreste med en mand eller kvinde med muslimsk baggrund. Her får vi som folkekirke en meget væsentlig rolle, idet vi skal lægge rum og øre til den bekymring, som etnisk danske forældre kommer med, når de erfarer, at deres barn er på vej ind i et parforhold og ægteskab med et menneske, der kommer fra en sammenhæng, hvor der er ubekendte faktorer, der spiller ind. Bekymringen fra forældrene kan gå på mange (ofte udefinerede) forhold: Bliver min datter bortført til Mellemøsten? Bliver hun tvunget til at gå i burka? Skal hun bo i Vollsmose og føde 5 børn de næste 10 år? Må jeg se min datter og mine eventuelle børnebørn? Mister jeg min datter? Her kan vi som præster tilknyttet et tværkulturelt samarbejde byde ind med erfaring fra mødet med mennesker med muslimsk trosbaggrund. Vi tager disse forældres bekymringer alvorligt, affærdiger dem ikke og forsøger at pege på mulige åbninger.

Både i samtalerne omkring muligt religionsskifte og i samtalerne med pårørende til børn, der enten overvejer at konvertere til islam (eller allerede er konverteret) anser vi det for vigtigt ikke at komme med enkle og lukkede løsningsforslag. Hvis en muslim ønsker at konvertere til kristendommen, tager

vi dette menneske og hans eller hendes ønske alvorligt, men vi står ikke og klapper i hænderne af begejstring over at få endnu én ind i flokken af kristne. Al erfaring med religionsskifte viser, at det ikke er så enkelt endda at skifte religion, ofte fører det til store problemer med ens bagland, og derfor anser vi det for en vigtig sjælesørgerisk opgave i samtalen også at pege på vanskelige forhold, som et religionsskifte kan føre med sig. Når et menneske endelig har besluttet sig for at skifte religion og skal integreres i en folkekirkelig menighed (enten den internationale menighed i FTS eller en sognemenighed), står denne menighed også med et ansvar, hvor forventningerne fra den, der er konverteret, måske ikke ækvivalerer med menighedens forventninger til dens rolle i fællesskabet. Ofte vil den, der lige er blevet døbt, ønske et stærkt og synligt menighedsliv, som mange folkekirkemenigheder ikke kan eller vil tilbyde. Her har vi et ansvar overfor den nyligt døbte konvertit, så han eller hun ikke mister pusten og taber forventningerne, trækker sig og sidste ende måske brænder alle broer både til det gamle bagland og den nye menighed. Vi har ikke noget endeligt bud på løsning af denne problematik, men det er noget vi skal arbejde seriøst med i en folkekirkelig sammenhæng. Hvis vi ikke gør det, vil yderfløjene stå klar med åbne arme og tilbyde et fællesskab, som sognemenighederne generelt har svært ved at hamle op med. De mere dogmatiske og fundamentalistiske frikirker og kristne grupperinger indenfor folkekirken har gennem flere år gjort et stort arbejde i mødet med mennesker, der ønsker at konvertere. Vi mener, at der bør være et alternativ til disse og kunne tilbydes en bredt folkekirkelig sammenhæng, hvor konvertitter ikke kun skal møde en snæver, fundamentalistisk udgave af kristendommen. Så hermed inviterer vi flere til at tænke med på, hvordan vi kan klæde os selv og hinanden på til dette møde.

”Al erfaring med religionsskifte viser, at det ikke er så enkelt endda at skifte religion.”

Overvejelser over ”Dialog”

Hvorfor er det så vigtigt for os at bruge *dialog* som begreb, når vi er i mødet med mennesker som kommer fra andre religioner og kulturer? Svaret kender vi, og hvis vi ville, kunne vi levere et meget langhåret svar. Men det vil vi ikke i denne artikel.

Dialog kan lyde så fint og forkromet, men dialog er i virkeligheden det, der hører med til ethvert almindeligt og ønskværdigt liv. Vi kunne vel i lige så høj grad tale om *dialog* i forhold til familiemedlemmer, naboer, venner, kolleger og andre.

Men vi kalder det kun dialog, når det handler om ”de fremmede”, og det kan være problematisk, for dermed har vi har vi udstukket en diskurs, hvori tanken om ”os” og ”dem” er implicit. Vi har på forhånd sagt, at vi er forskellige, og der er visse barrierer for samværet, vi må overvinde. Prøv at lege med begrebet ”dialog”. Hvis vi siger, at vi vil i dialog med naboen eller med svigerinden, så hører vi straks mellem linjerne, at der er et eller andet, der ikke er som det skal være, og dialog må der til. På den måde bliver ”dialog” noget, der foregår mellem forskellige parter, som på forhånd har taget stilling til hinanden og som man nu med dialogen vil tilnærme sig.

”Vi kalder det kun dialog, når det handler om ’de fremmede’, og det kan være problematisk.”

I Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde laver vi masser af dialogarbejde. Men vi går ikke ind ad døren om morgenen og tænker – i dag vil jeg lave dialog. Nej, vi møder op og glæder os til at møde Zam Zam, Suchri, Katya, Jawei, Habeb, Joy, Sam og alle de andre. Og først og fremmest mødes vi om det, vi er sammen om. Om det at være i verden, at være i Danmark med fælles spørgsmål til fælles liv. Vi møder mennesker, som vi er nysgerrige på. De vil os og er nysgerrige på os. Heri opstår dialogen - om man vil. Og det er ikke et ligegyldigt og sporadisk fællesskab.

På den måde kan vi som kirke skabe rum for et samvær, og kald det så bare dialog, - en dialog som går på kryds og tværs. For samværet rummer mange forskellige men-

nesker med danske rødder og mange forskellige mennesker med rødder i nye kulturer og religioner (i dansk sammenhæng). Det interessante er, at Folkekirken kan etablere et samvær og en samtale ikke bare mellem etnisk danske borgere og dem, der er kommet hertil, men kirken kan også give plads og frirum til at man kan mødes på trods af forskelle i ens egen kultur.

Lad os give et eksempel: I vores hus kommer dagligt mange forskellige mennesker fra Irak. Hvis vi ikke vidste bedre, kunne vi tro, at de mennesker enten var en ensartet masse eller hvis vi hellere ville fokusere på forskelligheden ville vi se på deres indbyrdes uenighed. Og med historien fra Irak in mente kan vi glæde os over, at man i kirkelige rammer kan mødes som kristen, shiamuslim, sunnimuslim, mandæer eller yezidy, kurder og araber. De mennesker ville næppe kunne mødes i moskeen eller ude i byen på en café. De taler alle arabisk og har alle sår på sjælen, og de er her fordi de ikke kan være i Irak. Her mødes de ikke som repræsentanter for en religiøs gruppering eller for en dialogsøgende gruppe. Men de mødes som enkeltpersoner med alt det, der binder dem sammen – den fælles historie, barndoms minder, sproget, ja, den fælles skæbne. Og der er plads til dem i en folkekirkelig sammenhæng som FTS, fordi, ja, hvorfor egentlig? Det er vel fordi der i en folkekirkelig selvforståelse ligger noget meget dybt og rodfæstet, der teologisk handler om, at der ikke er personsanseelse. I et kristent menneskesyn, som vi ikke sådan går og tænker særlig meget på og taler særlig højt om til daglig, er der højt til loftet, der plads til diversitet, også den etniske, kulturelle og religiøse. Den norske professor i interreligiøse studier, Oddbjørn Leirvik taler i bogen ”Islam og Kristendom – konflikt eller dialog” om at dialog er at være så længe sammen, at man aner Gud, eller at Gud spejler sig i menneskeansigtet. En tanke, der har både nytestamentlig baggrund (1. Johannes Brev 4,20f) men også findes i jødisk filosofi (f.eks. hos Levinas). Det er en fin beskrivelse af dialog i en religiøs ramme, men spørgsmålet er jo, om det først er med tiden, at man kan se Gud i den andens ansigtstræk? Vores oplevelse er, at Gud også spejler sig i ansigtet ved førstehåndsindtrykket.

Måske er det nogle af disse forhold, der gør, at den ude fra set meget uensartede gruppe af mennesker fra Irak i folkekirkens ramme får tid, ro og plads til at være sammen som medmennesker. Er det dialog? Ja, det er det vel, hvis man mener, der er store modsætninger, der skal forenes eller forklares og forstås,

men måske er det bare samvær på kryds og tværs, hvor den bedste samtale sjældent handler om religiøst emblem.

Kvindegruppe

”Dialog er et møde ansigt til ansigt mellem ligeværdige parter uden skjulte hensigter. Jeg går ind i en dialog, ikke for at forandre den anden, men for at tage del i den gensidige forandring, som kan ske gennem et møde” (Anne Hege Grung: Begrebet dialog i Emmaus: Noen refleksjoner om bruken av begrepet på grunnlag af erfaringer i et flerreligiøst landskap. *Kirke og kultur 110(I)*, s. 88.)

Dette citat af norske Anne Hege Grung er på en måde dækkende for de møder og samtaler der finder sted i FTS’ arbejde med både den folkelige og kirkelige integration. Og citatet er også dækkende, når det handler om den gruppe, der mødes hver tirsdag eftermiddag, nemlig en gruppe af 10-15 kvinder med forskellig kulturel, etnisk og religiøs baggrund. Kvindegruppen har bestået i mange år, nye kommer til, nogle stopper, fordi de skal videre med deres liv eller flytter. I kvindegruppen mødes en blandet gruppe af kvinder med muslimsk, buddhistisk, kristen, ateistisk, sekulær og anden baggrund. De mødes og taler sammen, strikker tæpper til velgørehedsarbejde, tager på udflugter, museumsbesøg, besøg hos etnisk danske kvinder, fortæller om det, der er dyrebart for dem, om deres tro og ikke-tro, om højtidernes betydning i religionerne, om deres børn, mænd, kærester og forældre. Om savn og længsel efter hjemlandet. Kvinderne mødes ikke med en bestemt dagsorden, de kommer ikke for at ændre de andre kvinder, men i samtalen og mødet med de andre kvinder, er der bevægelse og et frirum opstår.

”Gud spejler sig i menneskeansigtet.”

I mødet med de andre kvinder opstår et frirum.

Afsluttende bemærkninger

Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense har med sine 3 ansatte og 35 frivillige en bred berøringsflade med mennesker med meget forskellige baggrunde. Vi øver os dagligt i at give rum og plads, så mennesker kan komme med deres glæder og sorger. De skal kunne regne med, at der er nogle der har

FAKTABOKS

Folkekirkens Tværkulturelle

Samarbejde i Odense

Frue Kirkestræde 14

5000 Odense C

Læs mere på www.fts-odense.dk og på Facebook.

tid og overskud og ønsker at tage del i deres liv. Ifølge K.E.

Løgstrup holder vi altid noget af hinandens liv i vore hænder, den erfaring er stærk i FTS, hvor kulturer mødes, hvor religioner mødes, hvor forskellige kristne mødes, forskellige muslimer mødes, forskellige danskere mødes, ja, hvor forskellige mennesker mødes – og alligevel opstår der et rum imellem, hvor vi kan være fælles med hver vores historie, vores tro og tvivl, vores sorger og glæder.

Det religiøse sprog i bibeltekster og liturgi

Af Lene Højholt

Cand.mag i kristendomskundskab og kunsthistorie fra Århus Universitet og i psykologi fra Ålborg Universitet. Forfatter, underviser, præst, foredragsholder og åndelig vejleder.

Strandgudstjeneste om Noa og duen

Knap 100 mennesker er en smuk sommeraften forsamlet til strandgudstjeneste ved Grenaa strand. Kirkerummet er en stor ”gryde” i klitten, alteret står på et ”skib” – stævnen er bygget ind i klitten, og ”masten” er et stort kors. Temaet for gudstjenesten er Noa og duen, og gudstjenesten indledes med pigekorets stemningsfulde sang. Derefter følger en lovprisning, en velkomst og en salme, og så begynder fortællingen om Noa (1. Mos. 6,5 – 9,17):

”Efter at Gud har skabt alting, finder han hurtigt ud af, at menneskene er onde. Gud bliver bedrøvet over det og beslutter sig til at få ryddet op. Han vil sende en stor vandflod, som skal udslette mennesker og dyr, men han vil dog give sit skaberværk en ny chance, og Noa bliver hans redskab til at redde menneskers og dyrs fortsatte eksistens på jorden. Gud siger til Noa, at han skal bygge en ark – et skib, hvor et par af hver art kan overleve, og Gud angiver helt nøjagtige mål for arkens konstruktion. Han beskriver også, hvordan den skal indrettes, så alle kan være der – i ly for regnen, der skal komme - og Noa gør alt efter Guds forskrifter.

Gud fortæller Noa, hvad der skal ske, og hvordan alle på jorden skal omkomme. Noa bygger arken, men intet sted hører vi, at Noa har følelser for det, som skal komme. Han har ingen tanker for eller medfølelse med alle dem, der skal dø. Han adlyder Gud uden at tænke på andet. Da arken er færdig, og Noa og hans familie og alle dyrene er kommet om bord, sender Gud sin vandflod – og alle levende væsener omkommer. Vandet stiger så højt, at alt står under vand, men Gud glemmer ikke Noa og alle dyrene i arken. Da regnen er stoppet lader Gud en storm blæse hen over jorden, så vandet begynder at falde, og arken går på grund på et højt bjerg. Endnu går der nogen tid, før bjergtoppene begynder at komme til syne, og Noa venter og venter – og håber – på at livet snart kan begynde igen. Til sidst åbner han en luge i arken og sender en ravn ud. Den flyver frem og tilbage, indtil vandet er tørret bort fra jorden. Ravnene vender ikke tilbage til Noa – den er som hans personlige utålmodighed og smerte, der desperat og uden ord holder øje med alting. Noa har gennemgået så meget i tiden på arken, og nu kan han næsten ikke udholde mere eller vente længere.

Langsomt får håbet plads i hans sind, og han sender en due ud for at se, om vandet skulle være forsvundet. Men duen finder ikke et sted, hvor den kan sætte sig, så den vender tilbage til ham i arken. I fortællingen møder vi nu en helt ny Noa - for da duen kommer tilbage, rækker han hånden ud, kalder den til sig og tager den ind i arken. Noget er smeltet i Noa ved alt det, han har været igennem – og ved hans

”Noget er smeltet i
Noa ved alt det, han
har været igennem.”

længsel efter nyt liv. Han, der tidligere ikke ænsede al den smerte, der omgav ham, har fået blik for andre væsener. Han kommunikerer med duen – den er et billede på hans håb, og han viser den omsorg, ja måske næsten ømhed. *Han rækker hånden ud og tager den ind til sig i arken.*

Derefter venter Noa yderligere syv dage, så sender han duen ud igen. Ved aftenstid kommer den tilbage til ham – med et frisk olivenblad i næbbet, og nu ved Noa, at vandet er forsvundet – at livet snart kan begynde igen. Han venter endnu syv dage – så sender han duen ud en sidste gang...”

Nu sker der noget overraskende i gudstjenesten! Præsten tager en trækasse frem, som har stået skjult under alterdugen, og sætter den på alteret. Ud af kassen henter hun en due, som hun et langstrakt øjeblik holder frem mod menigheden og derefter slipper. Duen stiger til vejrs, cirkler tre gange rundt om stedet og forsvinder. Stilheden i den forsamlede menighed er fortættet og fyldt med undren og tilstedeværelse. Alle er dybt grebet.

Efter en tid i stilheden synger pigekoret to gange verset:

Kom, min due, lad dig skue,
lad dig skue med olieblad!
Se! nu er stunden næsten oprunden,
næsten oprunden, som gør dig glad.
Kom, min due, lad dig skue,
lad dig skue med olieblad!

Derefter færdiggøres fortællingen om Noa, om hvordan hans sind og liv efter disse hændelser er fuldstændig forvandlet. Da han og hans familie sammen med dyrene har forladt arken, er han så opfyldt af nye følelser – af taknemmelighed, at han må sige Gud tak – for det, som er sket, for at livet er kommet tilbage. Og han bygger et alter og ofrer der som tak til Gud. Det, han har gennemlevet, har åbnet ham for nye relationer af samklang både med Gud og med andre skabninger – med duen. Gud bliver så berørt af Noas tak, at han synger af glæde, og han beslutter, at han aldrig mere vil udrydde alt levende. For at stadfæste sin beslutning opretter Gud en pagt med Noa, og han bekræfter den gennem et pagts-tegn, regnbuen, som han sætter *i skyerne* for at minde både sig selv og menneskene om den evige pagt, der er mellem Gud og *alt levende på jorden*.

Gudstjenesten slutter med nadver, og menigheden opfordres til, når de modtager brødet og vinen at sige tak til Gud, som Noa gjorde det – for livet, vi har fået, og for alt, hvad Gud sår af nyt og frugtbart i det.

Historien om Noa – og oplevelsen af duen, der hæver sig mod aftenhimlen og flyver bort, blev en fortælling til de forsamlede om, at Gud er bag ethvert menneske, når det går igennem kriser og tab, som

Noa jo gjorde det. Gud har sørget for en kerne dybt i os, en ark, som rummer essensen af, hvad vi er, og den kerne kan overleve enhver krise. Smerten, som følger med, får mening, når den, som det skete for Noa, forvandler os til mere åbne og levende mennesker. For de tilstedeværende, som havde erfaret noget tilsvarende, blev oplevelsen med duen en påmindelse og en bekræftelse, og for de, som måske var midt i et smerteforløb, kunne den stærke symbolske påvirkning give håb – midt i mørket.

Når gudstjenesten kom til at gøre så dybt et indtryk på den forsamlede menighed, skyldes det nok dels sommeraftenens stemning, men også at gudstjenestens fortælling indeholdt både ord og handling. Duen som symbol blev levende og nærværende, og fortællingens symbolvirkelighed blev tolket med ord, der relaterede sig til den enkeltes liv. I øjeblikket, da duen blev taget frem, ændrede menighedens stemning sig fra positiv deltagelse til total tilstedeværelse og nærvær. Fortællingen blev virkelighed, og den talte umiddelbart ind i de forsamledes liv!

Oplevelsen af gudstjenesten viser noget væsentligt om det religiøse sprog, som det kommer til udtryk både i de bibelske tekster og i liturgiens rum.

Det religiøse sprog

Vi mennesker lever på samme tid i flere virkelighedsdimensioner. Vi lever både i en indre og i en ydre verden, og disse verdener påvirker hele tiden hinanden. De indre følelser farver oplevelsen af de konkrete hændelser, og de ydre påvirkninger ændrer den indre erfaring. I den tid vi lever i, er de fleste menneskers bevidsthed mest bundet til den ydre konkrete virkelighed, og vi identificerer os i høj grad med det, der foregår her. Vores jeg-forståelse er dannet i relation til oplevelser her, og vores sprog, ord og begreber, knytter sig til erfaringer herfra. For mange betyder det, at den indre verden eksisterer som et lukket rum af ensomhed og sprogløshed, det ikke er muligt at komme i kontakt med eller formidle. Den indre verden har dog et sprog, men dette sprog er glemt og må genlæres, hvis de to virkeligheder skal kunne tale sammen og befrugte hinanden. Det indre sprog består af billeder, der i fortættet form beskriver følelser og erfaringer. Vi møder de indre billeder i drømme og fantasier, men selv om vi måske husker nogle af vores drømme, så forstår vi dem som regel ikke. Vi taler ikke deres sprog og kan ikke kommunikere med dem.

Hvis den indre virkelighed skal leve, må den gives et sprog – eller vi må lære at forstå og tale det sprog, som allerede er der. De indre billeder er symboler, fortættede skåle af følelser, erfaringer, ubevidste erkendelser, som venter på at give sig til kende for vores bevidsthed. Når vi husker vores drømme, vil langt de fleste af drømmene forsøge at kommunikere om personlige psykologiske vanskeligheder og problemer, der begrænser vores livsfylde. Drømme er vanskelige at forstå, især for drømmeren selv, for de er formet ud fra sindets skævheder og behov. Enkelte sjældne drømme kommer fra en religiøs kilde, fra sjælens rene virkelighed, og de formulerer sig ofte klart og tydeligt til drømmeren.

Myter og religiøse fortællinger er budskaber fra samme rene og kollektive kilde, og de spejler dybder af det menneskelige sind og af eksistentielle grundsandheder, som det er en stor hjælp at kende til. Her gives livet perspektiv og mening, fordi det sættes i relation til en åndelig kilde, her anvises veje ud af psykologiske problemstillinger og af de stærke følelser og tanker, der er bundet hertil, her sættes mennesket fri. Både S. Kierkegaard og N. F. S. Grundtvig taler om religiøse tekster på tilsvarende måde. Kierkegaard siger i sit skrift "Begrebet Angest", at "Mythen lader det foregaae udvortes, der er indvortes" (S. Kierkegaard: Begrebet Angest. 2004. s. 45), og for Grundtvig "var myten et eminent udtryk for menneskets sjælelige erfaring" (B. Otzen m.fl.: Myter i Det gamle Testamente. s. 9). Ifølge en gammel bibeltolkningsmetode, der går tilbage til Origines i det 3. årh, kan de bibelske tekster tolkes tropologisk – det betyder, at de kan "vendes om", så deres perspektiv bliver flyttet fra det ydre til det indre. Dermed kommer de også her til at spejle en indre sjælelig parallel til tekstens symboler.

Når de bibelske fortællinger i almindelighed ikke taler til mennesker i dag, skyldes det nok, at den egentlige betydning af det religiøse sprog og den symbolske virkelighed er forsvundet. Hvis teksterne læses som beretninger om ydre konkrete hændelser, får de ingen særlig værdi; så bliver de fortællinger om fortidige hændelser. De får ikke lov til at opfylde deres væsentligste funktion, at binde menneskets indre og ydre virkelighed sammen og pege på en vej til dybere livsudfoldelse og væren og dermed til kontakt med Gud.

"Den indre verden eksisterer som et lukket rum af ensomhed og sprogløshed."

En kvinde sendte mig for nogen tid siden et brev, hvori hun bl.a. skrev: "Dét, jeg som barn så/oplevede, var Guds rige, Sandheds rige – det forstår jeg nu, Da Dét ikke blev spejlet, gik jeg vildt i verden. Jeg blev struktureret. Mit kendskab til kirken/kristendommen ledte mig dengang endnu længere ind i den uoplyste, ubevidste og moralske verden. Jeg måtte lægge afstand til kristendommen og ty til psykologi og andre trosretningers visdomsbøger for at finde landkort med holdepunkter, som kunne bane mig vejen tilbage til Kristus Jeg måtte ty til spiritus, medicin, indre flugt og galskab for at kunne holde smerten over tabet af Dét ud." Her formulerer hun, hvor smerteligt det i hendes liv har været ikke at kende til det religiøse sprog, der kunne tyde hendes liv og give det mening. Uden det har hun måttet leve med et ubærligt indre ensomt mørke, som kom til helt at farve hele hendes liv.

FAKTABOKS

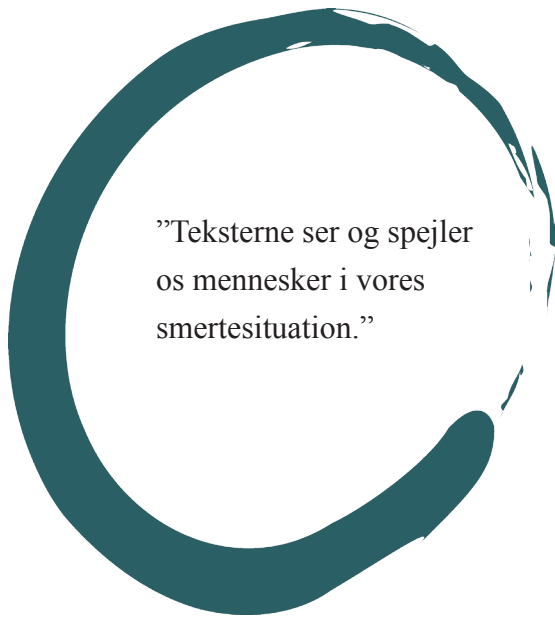
Origines' bibeltolkningsmetode er en tydningsstige med fire trin:

1. Den historiske eller bogstavelige betydning,
2. den allegoriske eller typologiske tydning,
3. den tropologiske tydning og
4. den anagogiske tydning.

Læs mere i Lene Højholts bog "At blive menneske. Meditativ fordybelse i den bibelske urfortælling", s. 14-20.

De bibelske fortællinger

De bibelske fortællingers første hensigt er at spejle indre psykologiske problemstillinger både i det enkelte menneske og i dets forhold til omverdenen, til andre mennesker. De spejler længsel, smerte, stærke og uovervindelige følelser, hårdhed, magtesløshed, alt det, som binder os fast til fortiden og forhindrer os i at være til stede i nuet. Johannesevangeliet siger, at vi *vil have ære fra hinanden og ikke søger æren hos den eneste Gud* (Johs 5,44). På grund af indre usikkerhed søger vi bekræftelse hos hinanden og former os selv efter, hvordan vi bedst får den, i stedet for at relatere os til Gud, som har skabt os, og som kan vise os, hvem vi er. Dette vil de bibelske fortællinger have os til at se for dernæst at anvise os en vej ud af bindingen. Teksterne ser og spejler os mennesker i vores smertesituation, tager os ved hånden og fører os ud i nuets værdighed ved at åbne os for vores relation til Guds skabende og favnende omsorg og kærlighed. Det forudsætter selvfølgelig, at vi hører og møder deres tiltale.

”Teksterne ser og spejler os mennesker i vores smertesituation.”

Et eksempel på dette ses i Johannesevangeliets beretning om, hvordan Jesus møder en samaritansk kvinde (Joh. 4,4-30). Hun er gået alene ud til brønden efter vand – på den varmeste tid af dagen, så hun er ikke en del af kvindernes fællesskab, ikke regnet værdig til at være det! Ved brønden møder hun Jesus, og hun bliver så glad for hans måde at tale til hende på, hans nærvær, og da han beder hende om at hente sin mand og dermed rammer ind i alt det, hun skammer sig over, prøver hun - for at holde Jesus fast – at dække over, hvem hun egentlig er. Hun forsøger at skjule det liv for ham, som hun tror, han vil forkaste. Da hun pludselig opdager, at han **ser** hende, som hun er, at han allerede kender hendes liv – og alligevel taler til hende og viser hende

omsorg, slipper hun al sin skam og sine hemmeligheder, og det første, hun spørger ham om, er, hvordan hun bedst kan finde Gud. Hun spejler dermed for os, hvordan indre følelser af skam og mindreværd forhindrer os i at være til stede i nuets virkelighed. Hun viser også, at da hun slipper hemmeligheden, som jo allerede er kendt af Gud, slipper hun sig selv og alt det, der har fyldt hende, og overgiver sig til et dybt møde med Jesus, der nu viser hende, hvem han er. Da hun lidt efter forlader ham, lader hun *sin krukke stå* og går ind til byen og fortæller om Jesus – hun, der før var udelukket af fællesskabet! – og de andre lytter til hende. Hun er blevet et nyt og værdigt menneske (fortællingen er gennemgået i sin helhed i min bog: ”Vejen. Meditativ fordybelse i Johannesevangeliet”). Hvis vi læser denne beretning med alvor og lader os ramme af den, vil vi blive tiltalt i vores egen smerte, vi vil spejle os i kvindens frisættelse, og vi vil gå fra mødet med teksten med håb.

Hele det bibelske perspektiv er en beskrivelse af en vej fra fødsel til forløsning for det enkelte menneske og for menneskeslægten som sådan. Vejen tager udgangspunkt i skabelsesberetningerne i begyndelsen af Det gamle Testamente og ender i Det nye Testaments sidste kapitler i Det himmelske Jerusalem. Forløbet følger os igennem dannelsen af det jeg, der binder os til verden, igennem alle de situationer og følelser, livet rummer, for til sidst at vejlede os til mødet med Jesus, som levendegørelsen af det guds-

billede, der ligge dybt i os alle. Hver enkelt fortælling er brikker på denne vej, og derfor rummer hver beretning i sig selv et stykke af vejen og en vejledning til at gå det!

Mange mennesker i dag kæmper for manifestering af deres individualitet, fordi de ikke føler den indefra; mange føler livet tomt, selv om de materielt ikke mangler noget. Den indre virkelighed har ikke sprog og hænger ikke sammen med den ydre, hvis der ikke er en overordnet instans, som kan knytte dem sammen, og som de begge kan hvile i. De bibelske fortællinger tilbyder et sprog og en virkelighedsdimension, som kan være med til at skabe denne sammenhæng. De giver billeder, der kan rumme og udtrykke det, som sindet ellers ikke kan forholde sig til, og de forbinder såvel den ydre som den indre virkelighed med Gud.

Når Gud i den første skabelsesberetning skaber alting, skiller han tingene ad, lys fra mørk, himmel fra jord, dag fra nat, og gør på den måde hvert enkelt skabelsesværk tydeligt. Derved bliver det muligt at forholde sig til det og give det navn. På samme måde giver de bibelske personer navn til indre psykologiske fænomener, så vi bliver i stand til at skille dem ad, forholde os til dem og komme til ved Guds hjælp at herske over dem, sådan som skabelsesberetningen siger, at vi skal.

Et eksempel er fortællingen om Kain og Abel (1. Mos. 4,1-16). Her vises to sider, to personlighedsdele, som bor i os alle. Beretningen spejler stærke følelser som jalousi og vrede og viser, hvad disse følelser kan gøre ved mennesker. Gud tager imod Abels offer, og dermed bliver Abel billede på den instans i os, der kender Gud og ved, at Gud hører, mens Kain føler sig overset og mindreværdig. Han er den del, der er lukket inde i jegets ydre virkelighed, og som derfor ikke har en følelse af sig selv. Han må ses og høres, bekræftes, af andre for at føle, at han er til. I fortællingen føler han sig ikke set af Gud, Gud modtager ikke hans offer, som Kain synes, han skal, men Gud ser og vejleder ham hele tiden igennem beretningen. Det hører Kain dog ikke, for han lytter ikke efter Gud selv – kun efter sin egen forestilling om Gud. Til sidst slår han Abel ihjel, sin egen indre gudskontakt, sjælens virkelighed, og så er han for alvor alene i verden. Midt i smerten over den forladthedsfølelse, der følger efter, hvad han har gjort, råber han for første gang til Gud og siger, at hans skæbne er for hård – nu *kan enhver, der møder mig, slå mig ihjel*. Og sådan opleves det for den, der har slået den indre Abel ihjel. Nu er der kun den ydre virkelighed til at bekræfte ens selvfølelse, og der skal ikke meget til, før den bliver ”slået ihjel”. Gud hører dog Kains råb og sætter et mærke på ham, Kainsmærket, til beskyttelse. Ethvert menneske er Guds barn og under Guds beskyttelse, uanset hvor langt det er kommet bort fra hans virkelighed – det håb får Kain med sig ud i verden, og det løfte lyder også til os fra teksten. Gud har hele tiden været der for Kain, som han er der for ethvert menneske, men Kain var der ikke!

Fortællingen om Kain og Abel gør det muligt at forstå – og måske føle – den ensomhed, vi mennesker kan leve i, hvis vi kun relaterer os til den ydre verden. Den, der lever som Kain, ser sig genkendt og

mødt i beretningen: ”Her findes der endelig et sprog - eller billeder - for de følelser, jeg altid har haft, men som ingen tidligere har forstået!” Kain og Abel er billeder på jegets og sjælens virkelighed, på den helt udadrettede og helt indadrettede bevidsthed i os, og på, hvordan de to sider kan leve uden kontakt med hinanden. Det, at de begge er der og har navne, gør dem synlige og anerkender den splittelse, som mennesker oplever.

Noa, som vi tidligere mødte, er billedet på, hvordan gennemlevelse af en smertefuld krise, hvor alt det kendte synes tabt, kan smelte hårdheden i et menneskehjerte og vække helt nye følelser, som forbinder den ydre og indre virkelighed. Noa kræver ikke at blive set på en bestemt måde – hans bevidsthed om smerten medfører, at han af hjertet siger tak til Gud, for livet, som det er. Hans møde med duen viser den blidhed og empati, der er vågnet i ham, og hans længsel og taknemmelighed løfter hans tak imod Gud. Han kommunikerer nu med skabninger og Gud på en helt ny måde. Han er blevet et nyt menneske.

Bibelmeditation

Hvis det religiøse sprog skal læres, må det tages eksistentielt alvorligt. Kirkefaderen Augustin sagde, at ”man skal tro for at forstå”, og sådan forholder det sig. Kun det lyttende sind kan høre teksternes tiltale og svar og lade sig anfægte af dem. Bibelmeditation er en måde at fordybe sig i teksterne på. Her trænes forståelsen af det religiøse symbolsprog; samtidig åbnes der for muligheden for at lytte til den vejledning, der ligger gemt i teksterne.

Bibelmeditation kan foregå på mange måder. En metode er at læse teksten grundigt flere gange og derefter for sit indre blik visualisere/imaginere teksten, så situationer, mennesker og følelser bliver virkelige. Her er det vigtigt at bruge alle sanser, se situationen, høre stemmerne, føle følelserne, sådan at teksten bliver levende virkelighed. Derefter slippes teksten, og den mediterende lader bevidstheden gå til et enkelt sted i fortællingen, som specielt fanger opmærksomheden. Det kan være noget, som undrer, noget, som giver håb, noget, som er særligt smukt eller særligt forfærdeligt. Det er ikke vigtigt, hvad det er, men der må kun vælges **et** ”sted”, for bevidstheden kan ikke dvæle i ro to steder samtidig. Nu sidder den mediterende stille med dette ”billede” i sindet i måske 15 min. og lader det ”tale”. Til slut kan teksten yderligere personliggøres ved, at man her spørger sig selv, hvorfor netop dette ”sted” talte sådan til ”mig” lige nu, og der vil altid være en grund. Når flere mediterer sammen, er det en hjælp til uddybelse af teksten, at alle fortæller hinanden om de valgte ”billeder” og de erkendelser, der fulgte med mødet med dem.

Erfaringer med bibelmeditation viser, at bibelteksterne rummer et levende univers, som det er muligt at komme i samtale med, og som blot venter på at give information fra sig. Det menneske, som til stadighed fordyber sig i teksterne og spejler sit liv i dem, vil opleve, at teksterne kommer til at leve i sindet, sådan at de til stadighed ”taler med”. De tolker situationer og vejleder igennem dem, fordi de altid

spejler hændelserne ind i en overordnet religiøs virkelighed. Når hjertet flyder over af taknemmelighed, står Noa i baggrunden, og når vrede og jalousi tager magten fra en selv eller en anden, er Kain og Abels relation nærværende og viser, hvilke konsekvenser det har, hvis situationen ikke bliver løst. Uanset hvilke ”personer” og følelser, der er på spil, er Gud nærværende bag dem, og som han er det for de bibelske personer, er han det for ”mig”. Den erkendelse og erfaring kan give mod til at møde også det, som det ellers er vanskeligt at komme i kontakt med. Det stærkeste og mest ultimative ”symbol” i den kristne tradition er Jesu korsfæstelse, død og opstandelse, fordi det følger et menneske ind i den yderste smerte og helt ind i den fysiske død – med en levende tilsielse af, at livet vil opstå på ny.

Livsfællesskabet med teksternes symbolske virkelighed og først og fremmest med Guds tilstedeværelse i dem gør langsomt deres sprog konkret nærværende. Symbolerne hjælper til at ”skille” ting ad, så det bliver muligt at få øje på dem, forholde sig til dem og bearbejde dem, og dermed får livet et nyt perspektiv af mening og sammenhæng.

Alle bibelttekster kan anvendes; lettest tilgængelige er dog tekster med konkrete handlingsforløb.

Ritualernes virkelighed

Skabelsesberetningerne i Det gamle Testamente er udgangspunktet for den bibelske vej. De er en slags overskrift over frelsesforløbet og samtidig fortættede fortællinger om, hvordan Gud i begyndelsen skabte verden.

Der er to skabelsesberetninger – den første fortæller om menneskelivet i Guds perspektiv (1. Mos. 1,1-2,4a) og er en slags forjættelse om, hvor Gud ønsker at føre os hen. Gud skaber mennesket i sit billede, lægger sit billede ind i os, sådan at vi alle kan formes og udfoldes i overensstemmelse med det. Vi kan derfor også komme til at skabe i hans billede, efter hans forbillede.

Når Gud skaber, gør han det ved sit ord og ved sin handling. Først påbyder han skabelsen, så former han det, der skal blive. Til sidst ser han efter, at det, han har skabt, er godt. Skabelse i Guds billede indebærer således, at ord og handling stemmer overens, og at bevidstheden bagefter omsorgsfuldt kontrollerer, *at det er godt*. Hvis vi skabte på den måde i forhold til hinanden, kunne vi være trygge i vores liv. Så ville der ikke være hemmeligheder og usandhed, så ville vi kunne stole på hinanden. Når ord og handling følges ad, er der sandhed imellem mennesker, og hvis vi tillige sørger for, at det, vi gør, ”er godt”, er der også godhed. En sådan sammenhæng i ord og handling manifesterer en ”hel” virkelighed uden splittelse, nuets virkelighed. Her er Gud er til stede; her skabes der i hans billede.

Imidlertid er det ikke så ofte, vi mennesker fuldbyrder dette. Det slås fast i anden skabelsesberetning (2. Mos. 2,4b - 3,13), for her kommer splittelse og løgn ind. Denne beretning tager jordens perspektiv

FAKTABOKS

”Jesusmeditation” er en form for bibelmeditation, som er udviklet i Norge i 1950-erne af Edin Løvås. Denne tradition anbefaler kun bibelfortællinger, som handler om Jesus. Se ”Anna Ramskov Laursen: Veier til helhet. Lær å meditere i kristen tradisjon”, s 182-193.

Om bibelmeditation se endvidere L. Højholt ”Åndelig vejledning – en del af den kirkelige tradition”, s. 91-112.

og skildrer de menneskelige grundvilkår, som de er i den konkrete verden. Opgaven for os bliver derfor, at vi ved Guds hjælp skal bevæge os fra dette vilkår og ind mod den virkelighed og nærhed med Gud, som 1. skabelsesberetning viste.

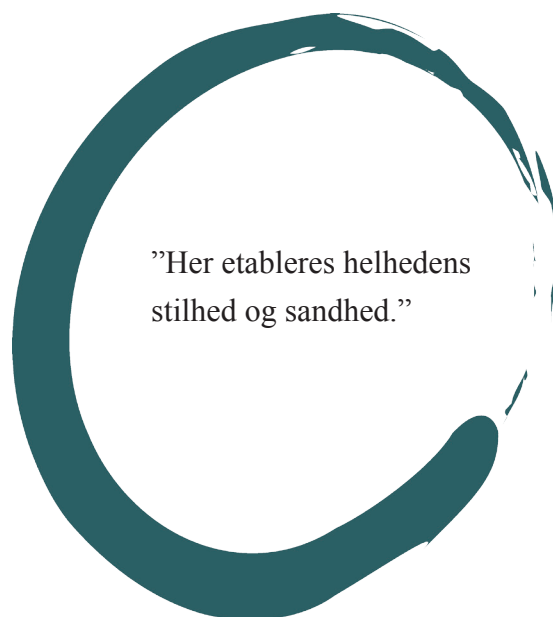
I 2. skabelsesberetning bryder Adam og Eva nærheden med Gud ved imod hans vilje at spise af kundskabens træ – for selv at blive som han. De vil ikke nøjes med hans billede – de vil selv være Gud, selv kontrollere og styre. I det øjeblik de spiser, får de kundskab om godt og ondt, de får bevidsthed om dualitet og forskelle, og den øjeblikkelige virkning er, at de skjuler sig for hinanden med figenblade; de adskiller sig fra nærheden med hinanden, og senere sker det samme i forhold til Gud. Sådan gør vi mennesker stadig! Vi gør det, når vi bærer masker for hinanden, kun fortæller halve sandheder, har hemmeligheder og ikke skaber enhed imellem det, vi siger, og det, vi gør. Skammen over dette får os til også at vende os fra Gud.

Vi har dog fået givet et helle, hvor vi igen og igen får lov til at træde ind i det tabte Paradis af nærhed med Gud. Det er ritualets eller liturgiens rum, hvor ord og handling forenes, så alt igen bliver *godt*. Her etableres helhedens stilhed og sandhed, og herfra strømmer der væren, lys og håb. Her gives der også styrke til livet i verden og til at gå vejen tilbage til Gud.

Religiøse ritualer er vigtige og nyskabende, også når de, der deltager, har glemt det religiøse sprog og ikke altid opfatter, hvad der sker. Enhed i ord og handling skaber altid rum af nærvær, og når Gud er den skabende – eller når ord og handling sættes i relation til ham – så gennemlyses tilværelsen eller situationen af hans lys. Ritualerne kan dog trænge endnu dybere ind i bevidstheden og manifestere deres virkelighed mere grundlæggende, hvis deres sprog vækker genkendelse. Vi kan alle skabe ritualer, som vi følger i vores personlige trospraksis, og de kan være givende og hjælpsomme, men de kristne kirkers liturgier er vokset ud af de bibelske tekster og den virkelighed, der er åbenbaret her, og derfor rummer de i sig selv en vej til nærhed med Gud.

I 1. skabelsesberetning skabte Gud med sit ord og sin handling, og den første pagt, Gud indgik med sin skabelse, med Noa, manifesterede han efter et gensidigt møde mellem de to. Pagten rummede Guds tilsigende ord, og hans handling var her pagtstegnet, regnbuen, som han satte på himlen. Gud taler altid til os igennem ord og handling. Det gjorde han i skabelsen, det gjorde han i pagten, – og det gør han i liturgiens virkelighed, for sådan er ritualerne bygget op. De vigtigste kirkelige ritualer viser dette:

I dåben siger præsten dåbsordene samtidig med, at han eller hun som handling eller tegn kommer vand på barnets hoved. Mange har sikkert oplevet at sidde i kirken til en dåb og blive overvældet af, hvordan lyden af det rislende vand i dåbsfadet – sammen med ordene, bevæger og kalder vand frem i øjenkrogen.

Til et bryllup siger brudeparret ”ja” til at ville leve med hinanden ”indtil døden skiller jer ad”. Bag efter giver de hinanden ”hånd derpå”, og præsten ”slår af”, lægger sin hånd ovenpå deres hænder og bekræfter dermed den indgåede aftale, sådan som tredjemand altid tidligere gjorde ved vigtige handler. Jaet siger de til præsten som Guds repræsentant, men det kropslige tegn giver de til hinanden, og først når det er sket, er brylluppet virkeligt. Denne handling er i bryllupsritualet lige så betydningsfuld og højtidelig, som selve jaet. Brudeparret har med ord bekræftet ”for Gud og for os, som er her til stede”, at de vil hinanden, og nu stadfæster de det med handling, krop, overfor hinanden. Ofte bliver dette øjeblikks betydningsfuldhed overset, men her er der mulighed for en dyb kontakt imellem de to, hvis de forstår, hvad de er en del af.

Ved bisættelse eller begravelse er ritualets egentlige øjeblik jordpåkastelsen, hvor præsten som den sidste i dette liv tiltaler den døde med et ”du”. Tre gange sker det: ”Af jord er du kommet, til jord skal du blive, af jorden skal du igen opstå”, og hver gang lægger eller kaster præsten samtidig jord på kisten. For den døde og for de efterladte står det nu fast – med ord og handling, med Guds skabende virkelighed, at den døde ikke mere er i denne verden, men er gået til Gud, og mange kender den lettelse, som ind i smerten over tabet, kan følge efter en begravelse, følelsen af at nu er det skete ”sat på plads”.

Menneskelivet indrammes således af ritualer, men også igennem hverdagslivet kan vi søndag efter søndag få del i Guds nærværende, rensende og sandhedsskabende virkelighed. Det sker i nadveren, hvor præsten over brødet og vinen gentager Jesu ord om, at ”det er mit legeme, som gives for jer” og ”denne kalk er den nye pagt ved mit blod, som udgydes for jer til syndernes forladelse”. Igennem ordene og handlingen får vi mulighed for at træde ind i symbolets virkelighed, ind i det nu, hvor Jesus selv indviede brødet og vinen og gav det til disciplene. Derfor er der i det øjeblik ingen forskel på disciplene og os. Vi modtager ham, som er Guds billede, og dermed bliver vi et med gudsbilledet i os selv. Verden, eller anden skabelsesberetnings virkelighed, bliver vasket af os, og vi står igen rene og nyskabte foran Gud. Vi har fået en ny livsmulighed.

”Igennem ordene og handlingen får vi mulighed for at træde ind i symbolets virkelighed.”

Mange mennesker har en længsel efter at kunne træde ind øjeblikke, hvor det er muligt at hvile i Guds nærhed, og hertil kan ritualet være en stor hjælp. Enhver højmesse rummer sådanne øjeblikke, men fordi det religiøse sprog og den liturgiske forståelse er tabt for mange, er det ikke alle, som oplever det. Derfor er det vigtigt, at liturgiens sprog bliver formidlet, så mennesker forstår, hvad der er på færde, men endnu vigtigere er det måske, at de får mulighed for at opleve liturgi, som taler umiddelbart til dem, og som kan være med til at åbne dem for de bibelske teksters symbolsprog. Et eksempel på en sådan gudstjeneste kunne være strandgudstjenesten om Noa og duen. En stor menighed var mødt op – også for at opleve stemningen og fællesskabet ved stranden en sommeraften, og alle deltog med sang og lyttede til lovprisning og bøn. Men da duen

hævede sig op over de forsamlede, stadfæstede et øjeblik sig, et nu, hvor alle var helt til stede med denne due, i forundring, i betagelse og bevægelse over – at ordene var virkelighed! Alle følte Noas bevægelse og forventning, alles liv blev spejlet i et kort øjeblik, og uanset om dette satte sig konkrete spor eller ikke, så gjorde det et dybt indtryk på alle pludselig at bevæge sig fra at være deltager til at være helt nærværende i det, som skete. Jeg tror, at alle et øjeblik følte sig berørte af Guds nærvær.

Afslutning

Strandgudstjenester har igennem mange somre været fast tradition i Grenaa, og som regel har de været bygget op omkring en sansemættet liturgi, en billedlig virkeliggørelse af de bibelske teksters univers. Gang på gang har vi oplevet, hvordan den konkrete visualisering af teksten river menigheden med og løfter sindene ind i et andet og meningsgivende rum. Temaer har været ”Jonas i hvalfiskens bug” udspillet omkring en kæmpehval bygget i strandskaller, den samaritanske kvinde, der af Jesus får levende vand, den brændende tornebusk med en oplyst og lysende ikon i en busk. I år dansede en kvinde til 1. skabelsesberetnings enkelte skabelsesdage, og også det blev en helt særlig oplevelse. Det var en regnfuld aften, og midt i regnen – mod en ”voldsom” himmel - dansede kvinden i en lysende gul kjole. For hver skabelsesdag og indpasset i liturgien med oplæsning og sang dansede hun med et forskelligt farvet klæde, som hun ved hver dags ”afslutning” placerede på et stort kors.

Hvis troen skal blive levende i menneskers liv, må vi have oplevelser, som gør åndens virkelighed nærværende for os, og vi må ane, at den også gælder os, at vi har del i den. Forståelsen af det religiøse sprog og oplevelsen af de bibelske teksters spejlende funktion, som den kan træde frem bl.a. i forbindelse med bibelmeditation, er en vigtig kilde for mennesker, der ønsker at fordybe sig i den kristne vej. Det samme er ritualernes manifesterende virkelighed. Erfaringer af denne art bryder den ydre verdens dominans i sindet, åbner for en personlig gudskontakt og giver vejledning ind i en kristen trosvej.

Ud over disse sanseinddragende muligheder for fordybelse må der også stilhed til. Den travle hverdag, som præger mange af os, må modsiges, og stilheden i sindet må langsomt opbygges. Også til dette kan bibelmeditation og meditative gudstjenester være gode redskaber! Men ligesom Gud i 1. skabelsesberetning slutter sin skabelse med at hvile *efter alt det arbejde, han havde udført*, må vi gøre det samme. En længsel efter at føle Guds nærvær trænger til at finde sit stille rum at hvile i – måske igennem en daglig praksis, måske på helt andre måder!

”Hvis troen skal blive levende i menneskers liv, må vi have oplevelser, som gør åndens virkelighed nærværende for os.”

Magasin om Religionsmøde udgives af:

Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde

Peter Bangs Vej 1D

2000 Frederiksberg

Tlf. 38 38 49 91

www.religionsmoede.dk

mail@religionsmoede.dk

Magasin om Religionsmøde udkommer to

gange om året som online-magasin, tilgængeligt på

www.religionsmoede.dk/magasin

Synspunkter bragt i magasinet dækker ikke nødvendigvis
Folkekirke og Religionsmødes holdninger.

Redaktør: Jarl Ørskov Christensen

Kontakt: magasin@religionsmoede.dk

Layout: Karsten Dideriksen

© Folkekirke og Religionsmøde og forfatterne

ISSN: 2245-4616

**Folkekirke og
Religionsmøde**